

OCENA STANU SANITARNEGO POWIATU ŁOWICKIEGO ZA 2020 ROK

**Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
w Łowiczu**

Luty 2021

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

OCENA STANU SANITARNEGO POWIATU ŁOWICKIEGO ZA 2020 ROK

POWIAT ŁOWICKI

Charakterystyka powiatu

- Nadzorowany teren powiatu łowickiego zajmuje powierzchnię 988 km² i jest zamieszkiwany przez 77842 osób.
- Powiat tworzy 10 gmin (Bielawy, Chaśno, Domaniewice, Kiernozia, Kocierzew, Łowicz (miejska i wiejska), Łyszkowice, Nieborów, Zduny).
- Rejon o nasilonej specjalizacji rolniczej zwłaszcza w zakresie warzywnictwa, sadownictwa, hodowli żywca wieprzowego oraz produkcji mlecznej.
- W strukturze branżowej przeważa przetwórstwo owoców i warzyw oraz mleka, co czyni region liderem na rynku przetwórstwa owoców i warzyw oraz produkcji mleka.
- Atrakcyjny turystycznie.
- PSSE w Łowiczu nadzoruje:
  - 2170 obiektów,
  - 47 wodociągów, których łączna długość wynosi 1121 km,
  - 77836 to liczba osób, które korzystają z wody pochodzącej z nadzorowanych wodociągów.

Państwowa Inspekcja Sanitarna na mocy ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 59 z późn. zm.) jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, a w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami:

- higieny środowiska,
- higieny pracy w zakładach pracy,
- higieny procesów nauczania i wychowania,
- higieny wypoczynku i rekreacji,
- zdrowotnymi żywności, żywienia i produktów kosmetycznych,
- higieniczno – sanitarnymi jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne.

Ponadto w celu kształtowania postaw i zachowań prozdrowotnych Państwowa Inspekcja Sanitarna inicjuje, organizuje, koordynuje i nadzoruje działalność oświatowo – zdrowotną, która obejmuje także realizację programów edukacyjnych oraz kampanii społecznych w zakresie promocji zdrowego stylu życia.

Głównym celem działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2020 r. było promowanie zdrowego stylu życia, nadzór nad bezpieczeństwem żywności i żywienia oraz bezpieczeństwem zdrowotnym wody, przeciwdziałanie zagrożeniom stwarzanym przez nowe narkotyki i prekursorzy narkotyków, zapobieganie powstawaniu chorób, szczególnie chorób zakaźnych i zawodowych poprzez sprawowanie zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego w zakresie zdrowia publicznego w oparciu o analizę ryzyka zagrożenia zdrowia i życia. Do zakresu działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie bieżącego nadzoru sanitarnego należą kontrole przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne.

Nadzór sanitarno – epidemiologiczny na obszarze powiatu łowickiego sprawuje Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łowiczu przy pomocy podległej mu Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Łowiczu.

Przeprowadzanie kontroli, jak również dokonywanie okresowych ocen stanu sanitarnego umożliwia monitorowanie sytuacji epidemiologicznej i sanitarnej powiatu oraz podejmowanie niezbędnych działań interwencyjnych.

Zadania wynikające z Ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej są wykonywane przez poszczególne komórki organizacyjne nadzoru sanitarnego Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Łowiczu na podstawie rocznych planów pracy.

SEKCJA EPIDEMIOLOGII

1. Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych

Ocenę sytuacji epidemiologicznej powiatu łowickiego dokonano na podstawie zarejestrowanych chorób zakaźnych zgłoszonych przez lekarzy, zgodnie z obowiązującymi przepisami (ustawa z dnia 5 grudnia 2008 roku o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi Dz. U. 2020, poz.1849 ze zm.). Analizie poddano wybrane jednostki chorobowe, które w 2020 r. stanowiły problem epidemiologiczny, bądź były monitorowane w ramach realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną programów Światowej Organizacji Zdrowia i wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego. W 2020 roku największym problemem w Polsce i na świecie była pandemia choroby Covid-19 wywołanej przez nowego koronawirusa SARS-CoV-2. Działania p/epidemiczne koncentrowane były głównie na walce z tą chorobą.

W całej Polsce zgłaszanie, kwalifikacja i rejestracja zachorowań na niektóre choroby zakaźne opiera się na opracowanych na potrzeby nadzoru epidemiologicznego „definicjach przypadków chorób zakaźnych. Zastosowanie tych definicji ma na celu ujednoczenie zgłaszalności i zapewnienie porównywalności danych, zbieranych w ramach nadzoru epidemiologicznego w Polsce oraz we wspólnocie Europejskiej.

Zgłaszanie zachorowań / podejrzeń zachorowań na choroby zakaźne pozwala na śledzenie sytuacji epidemiologicznej oraz podejmowanie działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych celem unieszkodliwienia źródła zakażenia, przecięcia dróg szerzenia oraz uodpornienia osób wrażliwych na zakażenie.

W powiecie łowickim ogółem w roku 2020 r. zarejestrowano 5611 zachorowań na choroby zakaźne, zakażenia i zatrucia, w związku z czym 250 osób było hospitalizowanych. Przeprowadzono 3468 dochodzeń epidemiologicznych. Nie wydano decyzji administracyjnych osobom chorym i zakażonym pałeczkami Salmonella, dotyczących zaniechania wykonywania prac, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby.

Zatrucia i zakażenia pokarmowe

W 2020 r. zarejestrowano 3 przypadki zatruc pokarmowych spowodowanych pałeczkami Salmonella tj. o 25 mniej niż w ubiegłym roku. Zanotowano 3 przypadki zatruc pokarmowych na wsi. Hospitalizowano 3 osoby. Zarejestrowano 1 ognisko zbiorowego zatrucia pokarmowego, w którym nie udało się ustalić czynnika etiologicznego.

W 2020 r. nie zarejestrowano żadnego przypadku bakteryjnego zakażenia pokarmowego wywołanego przez E. Coli biegunkotwórczą

Inne bakteryjne zakażenia jelitowe

W 2020 roku nie zarejestrowano żadnego przypadku zakażenia wywołanego przez Yersinia enterocolitica .

Nie wystąpiły zachorowania na czerwonkę bakteryjną i pełzakowatą, dur brzuszny i dury rzekome.

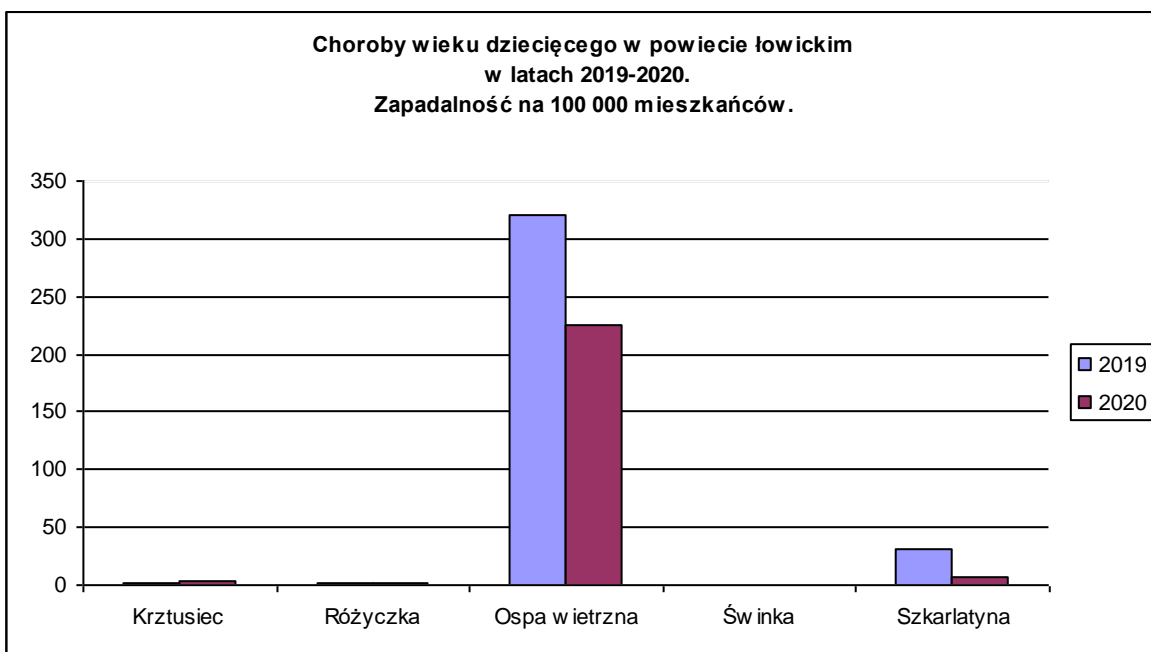
Na terenie powiatu łowickiego mieszka jeden stały nosiciel duru brzuszego w wieku powyżej 60 lat , jest objęty nadzorem sanitarnym.

Choroby wieku dziecięcego

W 2020 roku nieznacznie zwiększyła się zapadalność na krztusiec. Zmniejszyła się natomiast zapadalność na ospę wietrzną i szkarlatynę. Odnotowano jedno zachorowanie na różyczkę. Nie odnotowano zachorowań na odrę.

Tabela nr 1. Choroby wieku dziecięcego – liczba przypadków i zapadalność na 100 000 mieszkańców w powiecie łowickim w latach 2019-2020..

JEDNOSTKA CHOROBOWA	2019		2020	
	Liczba przypadków	Zapadalność	Liczba przypadków	Zapadalność
Krztusiec	2	2,5	3	3,8
Różyczka	1	1,3	1	1,3
Ospa wietrzna	253	321,3	177	226,1
Świnka	0	-	0	-
Szkarlatyna	24	30,5	5	6,4

Wirusowe zapalenia wątroby

W 2020 r. zarejestrowano 1 przypadek zachorowań na WZW typu B, czyli tyle samo co w roku ubiegłym. Zmniejszyła się zapadalność na WZW typu C, zarejestrowano 1 przypadek zachorowania tj. o 5 mniej niż w roku ubiegłym. Nie zarejestrowano zachorowań na WZW typu A.

Pokąsania osób przez zwierzęta

W stosunku do roku ubiegłego liczba osób pokąsanych przez zwierzęta utrzymywała się na tym samym poziomie. W każdym przypadku zgłoszenia pokąsania przeprowadzono dochodzenie epidemiologiczne, w trakcie którego zbierano informacje o osobie pokąsanej, zwierzęciu będącym sprawcą pokąsania i o okolicznościach pokąsania. Uzyskane informacje niezwłocznie przekazywano do Powiatowego Lekarza Weterynarii w Łowiczu, w celu przeprowadzenia badania zwierzęcia.

W każdym przypadku pokąsania osoby kierowano do punktu szczepień p/wścieklicznie przy Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Wł. Biegańskiego w Łodzi. szczepieniem objęto 5 osób (w ubiegłym roku zaszczepiono p/wścieklicznie 6 osób).

W 2020 roku zarejestrowano 41 pokąsań osób przez zwierzęta, w tym: 37 przez psy, 4 przez koty.

Inwazyjna choroba meningokokowa i posocznice

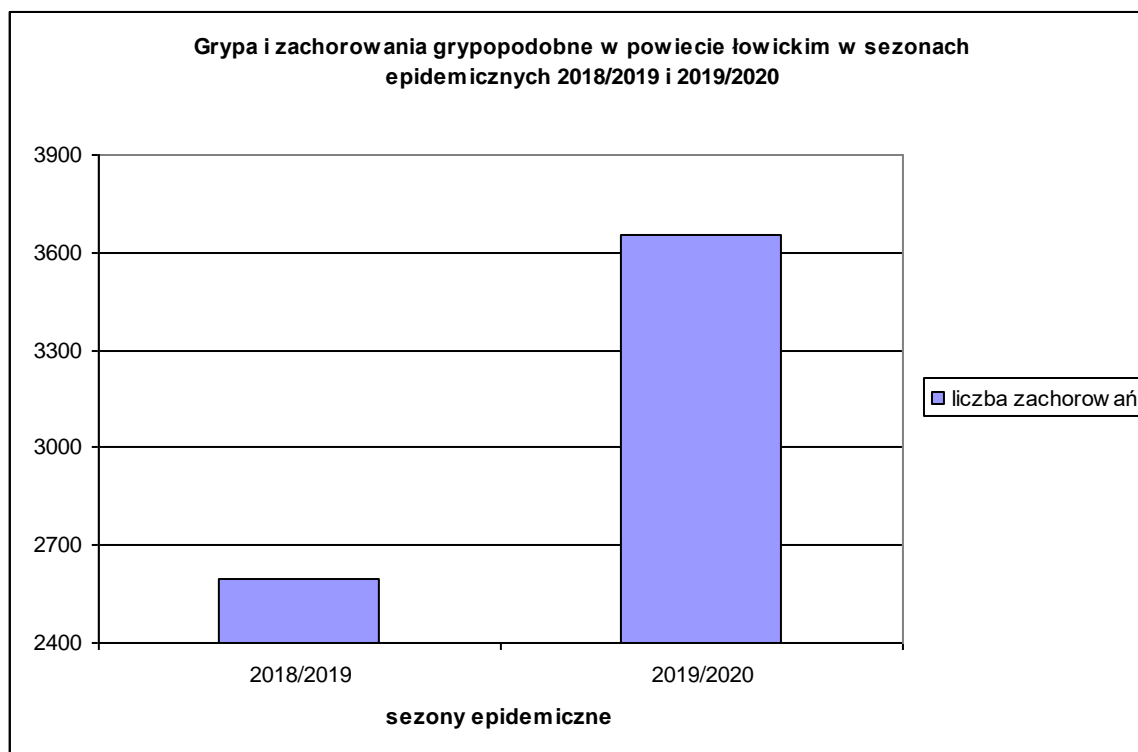
W 2020 r. w powiecie łowickim podobnie jak w roku ubiegłym nie zarejestrowano zachorowań na inwazyjną chorobę meningokokową i posocznice.

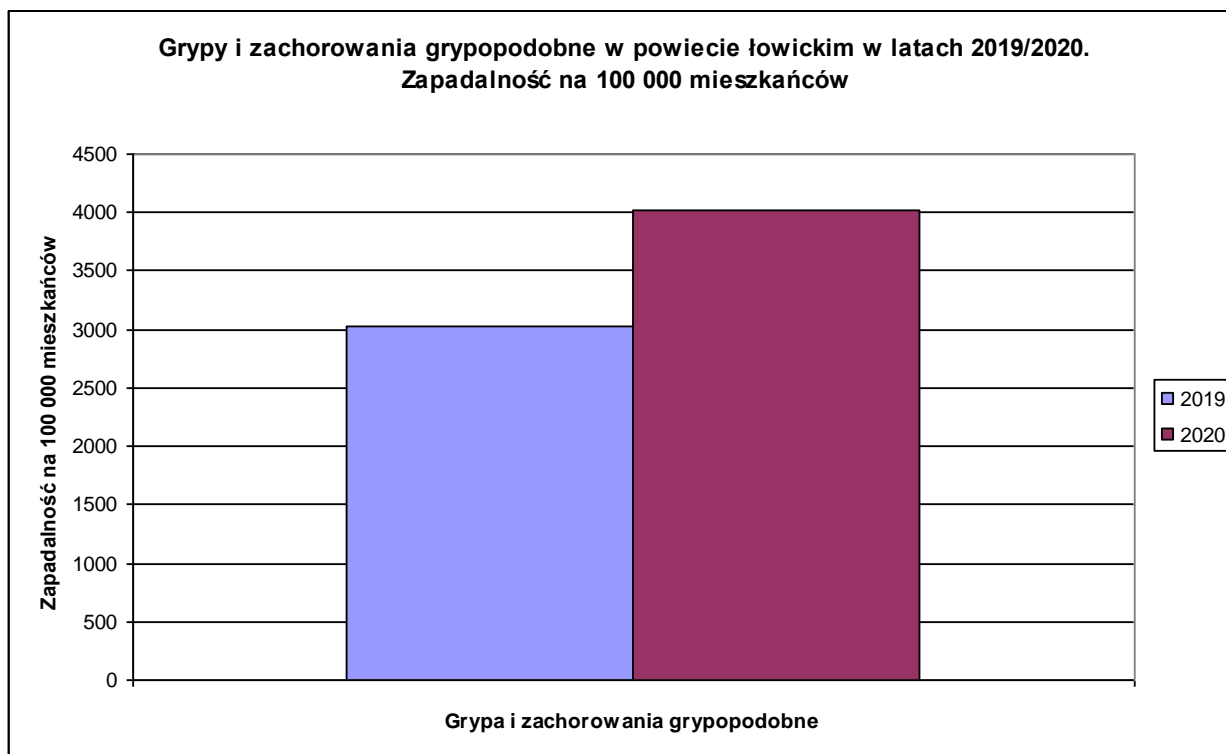
Inne choroby zakaźne

Zmniejszyła się zapadalność na biegunki u dzieci do lat 2 oraz na wirusowe zakażenia jelitowe wywołane przez rotawirusy, zarejestrowano 19 przypadków t. j. o 87 przypadków zakażeń mniej niż w roku ubiegłym. W 2020 roku zmniejszyła się liczba zachorowań na boreliozę. Zarejestrowano 6 przypadków zachorowań.

Grypa i zachorowania grypopodobne

W sezonie epidemicznym 2019/2020 (tj. od 01.09.2019 r. do 30.04.2020 r.) zwiększyła się liczba zachorowań na grypę i zachorowania grypopodobne. Zgłoszono 3655 zachorowań, w tym 2347 u osób dorosłych i 1308 u dzieci do 14-go roku życia. Natomiast w ubiegłym sezonie epidemicznym 2018/2019 tj. (od 01.09.2018 r. do 30.04.2019 r.) zgłoszono 2597 zachorowań, w tym 1745 u osób dorosłych i 852 u dzieci do 14 roku życia. Ogółem w roku 2020 r. zarejestrowano 3150 przypadków grypy (zapadalność 4023,0) czyli więcej niż w roku 2019, kiedy to zarejestrowano 2383 przypadków zachorowań (zapadalność 3025,8).

Gruźlica

W powiecie łowickim w 2020 roku zarejestrowano 8 przypadków gruźlicy, czyli o 1 przypadek mniej w roku ubiegłym. Nie zarejestrowano żadnego przypadku zachorowania w środowisku szkolnym. Odnotowano 6 zachorowań na wsi i 2 w mieście. Po otrzymaniu zgłoszenia o zachorowaniu na gruźlicę natychmiast wdrażano procedury postępowania w zakresie zwalczania i zapobiegania gruźlicy na terenie województwa łódzkiego. Osoby z kontaktu z chorymi na gruźlicę zostały skierowane do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej celem objęcia ich nadzorem epidemiologicznym, badaniem klinicznym i badaniem diagnostycznym.

Choroby przenoszone drogą płciową

W 2020 roku nie zarejestrowano żadnego przypadku zachorowania na kiłę i rzeżączkę.

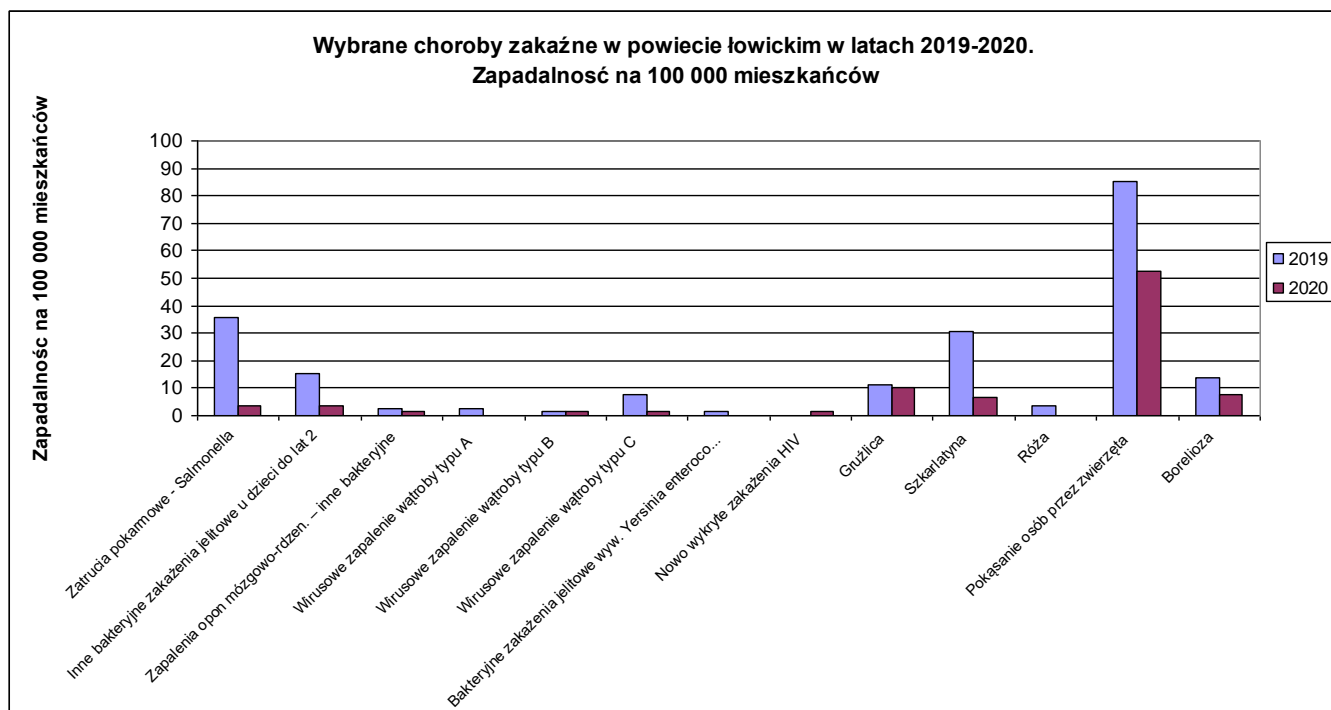
Nowo wykryte zakażenia HIV, zachorowania na AIDS

W 2020 roku nie zarejestrowano żadnego przypadku nowo wykrytego zakażenia wirusem HIV, nie zarejestrowano również żadnego przypadku zachorowania na AIDS.

Tabela nr2. Wybrane choroby zakaźne-liczba przypadków i zapadalność na 100000 mieszkańców w powiecie łowickim w latach 2019-2020

L.p.	Jednostka chorobowa	2019		2020	
		L. zach	Zapad	L. zach	Zapad
1	Zatrucia pokarmowe - Salmonella	28	35,6	3	3,8
2	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	12	15,2	3	3,8
3	Zapalenia opon mózgowo-rdzen. Wywołane H. influenzae	-	-	-	-
4	Zapalenia opon mózgowo-rdzen. – inne bakteryjne	2	2,5	1	1,3
5	Zapalenia opon mózgowo-rdzen. – wirusowe	-	-	-	-
6	Wirusowe zapalenie mózgu	-	-	-	-
7	Wirusowe zapalenie wątroby typu A	2	2,5	-	-
8	Wirusowe zapalenie wątroby typu B	1	1,3	1	1,3
9	Wirusowe zapalenie wątroby typu C	6	7,6	1	1,3
10	Bakteryjne zakażenia jelitowe wyw. Yersinia enterocolitica	1	1,3	-	-
11	Nowo wykryte zakażenia HIV	-	-	1	1,3
12	Gruźlica	9	11,4	8	10,2
13	Grypa A/H1N1	-	-	-	-
14	Grypa	2383	3025,8	3150	4023,0
15	Szkarlatyna	24	30,5	5	6,4
16	Róża	3	3,8	-	-
17	Pokąsanie osób przez zwierzęta	67	85,1	41	52,4
18	Borelioza	11	14,0	6	7,7
19	Zakażenia SARS-CoV-2 (Covid-19)	-	-	2186	2791,8

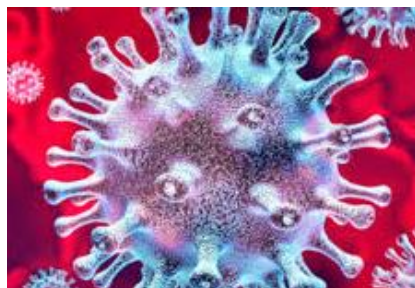

Odra

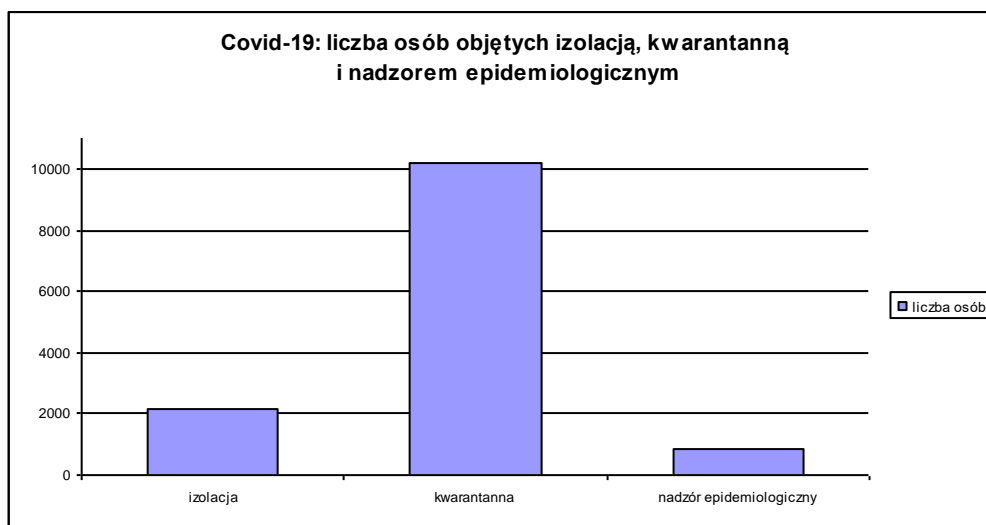

W 2020 roku, podobnie jak w roku ubiegłym nie zarejestrowano żadnego przypadku zachorowania na odrę. Nie zgłoszono również osób z kontaktu z osobą chorą na odrę. Natomiast w 2019 r. zgłoszono osoby z kontaktu, które w ramach szczepień poekspozycyjnych zaszczerpiono p/odrze (5 osób dorosłych).

Zakażenia SARS-CoV-2 wywołujące chorobę Covid-19

COVID-19 to choroba zakaźna wywoływana przez koronawirusa SARS-CoV-2, który jest wirusem układu oddechowego. Wirus ten jest odpowiedzialny za pandemię, której początek stanowiła seria zachorowań w chińskim mieście Wuhan pod koniec 2019 roku. W 2020 roku wszystkie działania inspekcji sanitarnej podporządkowane były walce z tą chorobą. Na terenie powiatu łowickiego zarejestrowano 2186 przypadków zachorowań, w związku z czym hospitalizowano 187 osób. Zarejestrowano 55 zgonów. Wszystkie osoby chore zostały objęte obowiązkową izolacją, natomiast osoby z kontaktu z chorymi kwarantanną 10191 osób lub nadzorem epidemiologicznym 882 osoby. Podjęto ścisłą współpracę ze wszystkimi podmiotami leczniczymi na terenie powiatu łowickiego. Na stronie internetowej PSSE w Łowiczu na bieżąco umieszczano aktualne informacje dotyczące Covid-19.

2. Ocena stanu sanitarno-higienicznego podmiotów wykonujących działalność leczniczą

Sekcja Epidemiologii w 2020 r. podobnie jak w latach poprzednich realizowała zadania z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których udzielane są świadczenia zdrowotne. Sprawowanie nadzoru sanitarnego nad podmiotami wykonującymi działalność leczniczą obejmowało kontrolę: funkcjonalności, stanu technicznego obiektów, utrzymania czystości pomieszczeń, postępowania z bielizną, postępowania z odpadami medycznymi, przeprowadzanie procesów dezynfekcji i sterylizacji. Nadzorem objęto również sposób prowadzenia kontroli wewnętrznej w obszarze realizacji działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych.

Na terenie powiatu łowickiego w 2020 roku funkcjonowały 94 n/w podmioty wykonujące działalność leczniczą:

- Podmioty lecznicze - 38
(przychodnie, poradnie, ośrodki zdrowia)
- Zakład Opieki Zdrowotnej przy Zakładzie Karnym - 1
- Zespoły Ratownictwa Medycznego - 2
- Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska - 51
- Punkty Pobrań - 1
- Medyczne Laboratoria Diagnostyczne - 1

Wszystkie placówki były systematycznie kontrolowane. Przeprowadzono ogółem 103 kontrole sanitarne. Nie zastosowano karania mandatowego. Nie wydano decyzji administracyjnych. Nie stwierdzono zaniedbań w zakresie przestrzegania czystości bieżącej.

Na podstawie wyników kontroli przeprowadzonych w 2019 roku w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego nad podmiotami wykonującymi działalność leczniczą ocenia się, że z roku na rok poprawia się stan sanitarno-higieniczny i techniczny w/w podmiotów. W 2019 roku w trzech podmiotach wykonujących działalność leczniczą nastąpiła poprawa stanu sanitarno - higienicznego i technicznego.

Na terenie powiatu łowickiego nie ma obiektu w złym stanie sanitarnym. W miarę posiadanych środków finansowych przeprowadzane są w tych obiektach remonty i modernizacje.

Podmioty wykonujące działalność leczniczą posiadają dokumentację z realizacji działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych. Kontrola wewnętrzna przeprowadzana jest, w tych placówkach co najmniej dwa razy w roku, potwierdzona jest stosowną dokumentacją.

W nadzorowanych obiektach na terenie powiatu łowickiego opracowane są i prawidłowo przestrzegane procedury zapewniające ochronę przed zakażeniami oraz chorobami zakaźnymi.

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego w zakresie sterylizacji dokonano oceny procedur sterylizacyjnych z uwzględnieniem przyjętych rozwiązań zaopatrzenia w materiały sterylne. Sterylizacja narzędzi i materiałów opatrunkowych przeprowadzana była w autoklawach. Lecznictwo ambulatoryjne dysponuje 43 autoklawami, natomiast 8 placówek (głównie indywidualne praktyki lekarskie) ma podpisaną umowę na usługi sterylizacyjne z Centralną Sterylizatornią ZOZ w Łowiczu. Procesy sterylizacyjne kontrolowane były systematycznie za pomocą wskaźników fizycznych, testów biologicznych i chemicznych. Wysoka skuteczność procesów sterylizacji oznacza osiągnięcie wysokiego stopnia bezpieczeństwa podczas wykonywania zabiegów naruszających ciągłość tkanek. Stosowane były właściwe systemy opakowań. Transport materiałów sterylnych oraz przeznaczonych do sterylizacji prawidłowy. Sterylne zestawy przechowywane były prawidłowo, posiadały aktualne daty ważności.

Ponadto w 2020 r. WSSE w Łodzi przekazała pod nadzór PSSE w Łowiczu następujące obiekty:

1. Zespół Opieki Zdrowotnej w Łowiczu, Szpital Powiatowy w Łowiczu.

2. Zespół Opieki Zdrowotnej w Łowiczu Oddział Rehabilitacji i Fizjoterapii w Stanisławowie.
3. Zespół Opieki Zdrowotnej w Łowiczu (Poradnia Ginekologiczno- Położnicza, Poradnia Chirurgiczna, Poradnia Urazowo- Ortopedyczna, Poradnia Leczenia Uzależnień).
4. Zespół Opieki Zdrowotnej w Łowiczu, Zakład Rehabilitacji Leczniczej z Poradnią Rehabilitacyjną w Łowiczu.

W 2020 r. nie przeprowadzono w tych obiektach żadnej kontroli sanitarnej.

We wszystkich nadzorowanych podmiotach wykonujących działalność leczniczą stosowane były środki dezynfekcyjne zgodnie z ustawą o wyrobach medycznych i produktach biobójczych. Przechowywanie środków dezynfekcyjnych prawidłowe zgodnie z zaleceniami producenta. Nie stwierdzono braków w zaopatrzeniu w te preparaty. Stosuje się rotację środków dezynfekcyjnych, zwracając uwagę na skuteczność ich działania oraz bezpieczeństwo pacjentów i personelu medycznego. Preferowane są środki dezynfekcyjne o szerokim spektrum działania.

Odpady medyczne w placówkach zbierane są selektywnie w miejscu ich powstawania z podziałem na zakaźne, specjalne i pozostałe. Nie stwierdzono uchybień w zakresie gromadzenia, transportu i usuwania w/w odpadów.

Na terenach otaczających budynki podmiotów wykonujących działalność leczniczą utrzymana jest czystość i porządek. Tereny te są zagospodarowane i na bieżąco sprzątane.

Zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t.j. Dz. U 2020 r.,poz.1845 ze zm.) kierownicy podmiotów leczniczych oraz inne osoby udzielające świadczeń zdrowotnych są zobowiązani do podejmowania działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych, a w podmiotach leczniczych wykonujących działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne powołane są zespoły i komitety kontroli zakażeń szpitalnych. Kierownicy podmiotów wykonujących działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne są zobowiązani do organizacji udzielania świadczeń zdrowotnych w sposób zapewniający zapobieganie zakażeniom szpitalnym i szerzeniu się czynników alarmowych oraz warunki izolacji pacjentów zakażeniem lub chorobą zakaźną i pacjentów szczególnie podatnych na zakażenia szpitalne, wykonywania badań laboratoryjnych w ciągu całej doby, wykonywania badań mikrobiologicznych oraz przekazywania właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu raportów o bieżącej sytuacji epidemiologicznej szpitala i ognisk epidemicznych.

W 2020 r. zgłoszono 4 ogniska epidemiczne, które wystąpiły w oddziale chorób wewnętrznych, w tym 3 ogniska zakażenia układu oddechowego SARS-CoV-2, 1 ognisko zakażenia pał. *Klebsiella pneumoniae* wytwarzające karbapenemazy typu New Delhi.

Natomiast w 2019 r. zgłoszono jeden przypadek wystąpienia ogniska epidemicznego, które wystąpiło również w Oddziale Chorób Wewnętrznych ZOZ w Łowiczu (zakażenie układu pokarmowego wywołane przez *Clostridium difficile*, zachorowało 3 pacjentów).

W 2019 r., podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej wykrywanymi czynnikami alarmowymi u pacjentów przebywających w Szpitalu Powiatowym w Łowiczu były: *Klebsiella* spp ESBL (+), MRSA, *Escherichia coli* ESBL(+), *Acinetobacter* spp., *Pseudomonas* spp., *Clostridium difficile* oraz pałeczki *Klebsiella pneumoniae* wytwarzające karbapenemazy typu New Delhi. Zgodnie z wytycznymi Narodowego Programu Ochrony Antybiotyków w Szpitalu Powiatowym w Łowiczu podjęto stosowne działania w tym zakresie.

3. Analiza wykonawstwa szczepień ochronnych

Najważniejszym celem zdrowotnym szczepień ochronnych jest zapobieganie określonej zakaźnej lub chorobie zakaźnej u zaszczepionej osoby lub populacji. Uodpornienie czynne dzieci w Polsce wykonywane jest w drodze realizacji Programu Szczepień Ochronnych.

Na terenie powiatu łowickiego w 2020 roku szczepienia ochronne wykonywane były w 19 podmiotach leczniczych, w których przeprowadzono 12 kontroli.

Podczas przeprowadzonych kontroli w punktach szczepień zwracano szczególną uwagę na:

- wdrażanie obowiązującego Programu Szczepień Ochronnych,
- stan zaszczepienia dzieci i młodzieży,
- postępowanie z preparatami szczepionkowymi,
- maksymalne wykorzystanie szczepionek wielodawkowych,
- daty ważności, sposób magazynowania i transportowania preparatów szczepionkowych,
- prawidłowe opracowanie dokumentacji związanej z niepożądanymi odczynami poszczepiennymi.
- opracowanie i stosowanie procedur
- kwalifikacje personelu w zakresie szczepień ochronnych
- sporządzanie sprawozdań z realizacji szczepień ochronnych
- podejmowanie działań wobec osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych

Realizacja szczepień ochronnych w ramach Programu Szczepień Ochronnych ma wpływ na sytuację epidemiologiczną nadzorowanego terenu, w szczególności przyczynia się do spadku liczby zachorowań na choroby zakaźne i spadku liczby powikłań występujących po przebytej chorobie.

Szczepienia ochronne przeprowadzane były prawidłowo, zgodnie z obowiązującym programem szczepień ochronnych.

Stan zaszczepienia dzieci i młodzieży przeciwko gruźlicy, poliomyelitis, wzw B, błonicy, tężcowi, krztuścowi, odrze, śwince i różyczce, inwazyjnemu zakażeniu Hib typu b, oraz inwazyjnym zakażeniom Streptococcus pneumoniae jest dobry.

Podległe nam placówki prowadzą również szczepienia zalecane, które są finansowane przez rodziców.

W 2020 roku na terenie powiatu łowickiego zaszczepiono p/ grypie sezonowej 1732 osoby (w tym 1193 osoby powyżej 65 roku życia). W 2019 roku p/grypie sezonowej zaszczepiono 2144 osób (w tym 130 osób powyżej 65 roku życia).

Wykonawstwo szczepień ochronnych w 2020 roku jest porównywalne z 2019 r., przedstawione w tabeli.

TABELA NR 3. WYKONAWSTWO SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH W POWIECIE ŁOWICKIM W LATACH 2019 – 2020

Szczepienie		Wiek	2019	2020
Szczepienia do 2 roku życia i opóźnione do 3 roku życia	Gruźlica	I dawka	99,0%	99,3%
	WZW B	1 rok życia	92,3%	96,6%
		2 rok życia	99,4%	98,9%
		3 rok życia	99,4%	99,7%
	Błonica, tężec, krztusiec Polio	1 rok życia	65,8%	44,5%
		2 rok życia	98,4%	95 %
		3 rok życia	99,4%	96,6%
	Hemophilus Influenzae	1 rok życia	65,3%	44,8%
		2 rok życia	98,6%	95 %

	Odra, świnka, różyczka	2 rok życia	82,3%	96,%
Szczepienia dzieci starszych i młodzieży	Błonica, tężec, krztusiec, polio	6 rok życia	99,8%	96,7,5%
	Błonica, tężec, krztusiec	14 rok życia	94,5%	98,7,4%
	Błonica, tężec	19 rok życia	93,3%	97%
	Odra, świnka, różyczka	6 rok życia	77,7 %	91%
	Odra, świnka, różyczka	10 rok życia	92,7%	97,6%

Od kilku lat w całym kraju zwiększa się liczba osób odmawiających wykonywania obowiązkowych szczepień ochronnych. W 2020 r. łącznie zarejestrowano 18 nie zaszczepionych dzieci i 20 osób uchylających się od obowiązku szczepień. Do wszystkich osób uchylających się od obowiązku wykonywania szczepień wysłano list otwarty skierowany do rodziców przez PPIS w Łowiczu, w którym to zwrócono się z gorącym apelem o docenienie wagi problemu, jakim jest zabezpieczenie dziecka przed skutkami zachorowań na choroby zakaźne.

W 2020 r. nie prowadzono działań administracyjnych w celu egzekwowania wykonania obowiązku przez osoby uchylające się. Natomiast w 2019 r. wydano 14 upomnień i 12 tytułów wykonawczych.

Sekcja epidemiologii prowadzi rejestr niepożądanych odczynów poszczepiennych. Podmioty lecznicze prowadzące szczepienia ochronne mają obowiązek zgłaszania do PPIS w/w odczynów. W 2020 r. zgłoszono 2 przypadki łagodnych niepożądanych odczynów poszczepiennych, które wystąpiły u dzieci po podaniu szczepionki p/ odrze, śwince i różyczce. Natomiast w 2019 r. nie zgłoszono żadnego przypadku NOP. Przypadki odczynów poszczepiennych zostały zgłoszone do WSSE w Łodzi, PZH w Warszawie oraz do Wydziału Monitorowania Niepożądanych Działań Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Preparatów Biobójczych w Warszawie.

Sekcja epidemiologii zajmuje się również przyjmowaniem prób kału do badań laboratoryjnych w kierunku nosicielstwa Salmonella-Shigella do celów sanitarno-epidemiologicznych. W 2020 roku przyjęto ogółem 227 prób, w tym: 115 prób – badania uczniów przed rozpoczęciem praktycznej nauki zawodu, 112 prób – w ramach nadzoru nad chorymi, ozdrowieńcami i nosicielami.

Podsumowując działania w sekcji epidemiologii na terenie powiatu łowickiego należy uznać, że w 2020 roku największym problemem i wyzwaniem była pandemia choroby Covid-19 wywołanej przez koronawirusa SARS-CoV-2. Wszystkie działania służb sanitarnych skoncentrowane były na walce z tą chorobą.

Kontrole podmiotów leczniczych wykazały, że na terenie powiatu łowickiego nie ma obiektów w złym stanie sanitarnym, obserwuje się również systematyczną poprawę stanu technicznego i sanitarno – higienicznego w/w placówek.

Szczepienia ochronne realizowane są prawidłowo zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych, a odsetek dzieci zaszczepionych jest wysoki na co niewątpliwie mają wpływ podejmowane działania edukacyjne w zakresie szczepień ochronnych.

SEKCJA BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRODUKTÓW KOSMETYCZNYCH

W roku 2020 Sekcja Bezpieczeństwa Żywności, Żywienia i Produktów Kosmetycznych obejmowała nadzorem 1824 obiektów w tym: 38 zakładów produkcyjnych, 903 inne wytwórnie żywności (901 gospodarstw rolnych zajmujących się produkcją roślinną, 1 palarnię kawy, 1 zakład konfekcjonowania przetworów), 339 obiektów obrotu żywnością, 379 środki transportu, 90 zakładów żywienia zbiorowego otwartego (restauracje, obiekty małej gastronomii), 52 obiekty żywienia zbiorowego zamkniętego, 2 wytwórnie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, 14 miejsc obrotu tymi przedmiotami, 6 obiektów obrotu produktami kosmetycznymi oraz 1 zakład produkujący chusteczki nawilżające i papier toaletowy nawilżany.

Podział obiektów na grupy przedstawia tabela nr 1.

Tabela nr 1. Podział obiektów na grupy oraz dane dotyczące prowadzonego w nim nadzoru.

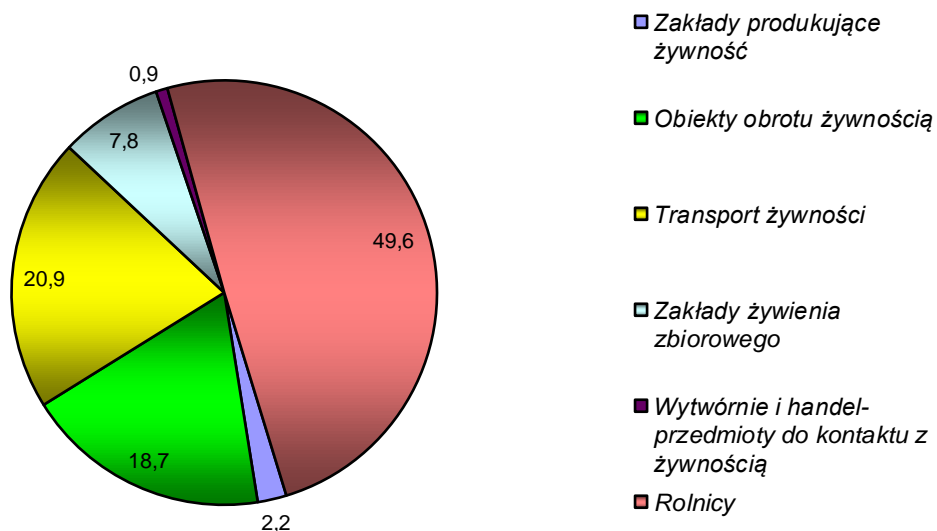
L.p.	Grupa obiektów	Liczba obiektów	Liczba przeprowadzonych kontroli	Liczba obiektów zatwierdzonych	Liczba obiektów sklasyfikowanych pod względem stanu sanitarnego	Liczba obiektów ocenionych negatywnie
1.	Wytwórnie lodów	2	0	0	0	0
2.	Automaty do lodów	7	6	1	3	0
3.	Piekarnie	7	2	1	1	0

4.	Ciastkarnie	6	4	2	0	0
5.	Przetwórnice owocowo-warzywne	9	5	2	2	0
6.	Browary i słodownie	1	0	0	0	0
7.	Wytwórnice napojów bezalkoholowych	-	-	-	-	-
8.	Zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego	3	2	0	2	0
9.	Wytwórnice wyrobów cukierniczych	1	0	0	0	0
10.	Wytwórnice octu, majonezu i musztardy	1	0	0	0	0
11.	Inne wytwórnice żywności	903	0	0	0	0
12.	Wytwórnice suplementów diety	1	0	0	0	0
13.	Obiekty obrotu żywnością (sklepy, kioski, magazyny hurtowe)	283	220	23	28	0
14.	Obiekty ruchome i tymczasowe	21	4	3	0	0
15.	Inne obiekty obrotu żywnością	35	5	0	0	0
16.	Środki transportu	379	54	54	0	0
17.	Obiekty żywienia zbiorowego otwartego	90	56	11	15	0
18.	Obiekty żywienia zbiorowego zamkniętego	52	8	2	3	0

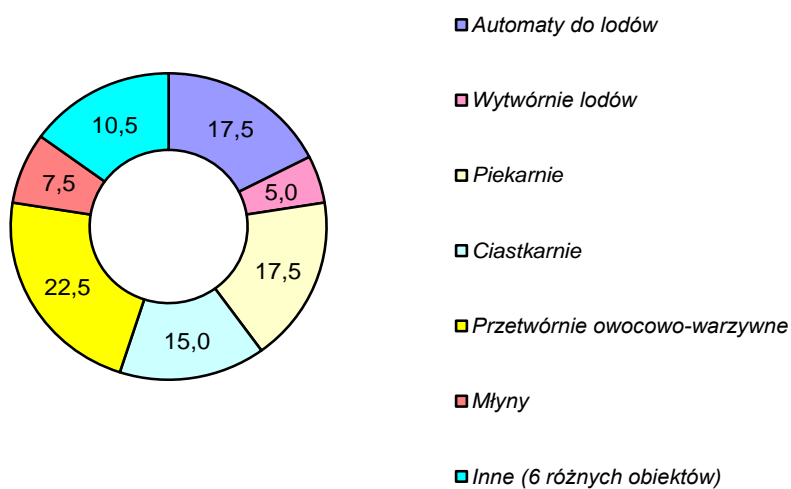
19.	Wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	2	0	0	0	0
20.	Miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością	14	3	0	0	0
21.	Obiekty produkcji i obrotu kosmetykami	7	2	0	0	0

Wśród zarejestrowanych podmiotów największe grupy stanowią rolnicy i transport. Dużą ilościowo grupę stanowi obrót tj. sklepy spożywcze, a wśród nich markety: LIDL, KAUFAND, 4 obiekty BIEDRONKA, POLO, TESCO, 3 obiekty Delikatesy Centrum, 10 sklepów DINO oraz zakłady żywienia zbiorowego. Zakłady produkcyjne żywności stanowią tylko 2,2 % ogółu obiektów, ale wiąże się z nimi bardzo duży zakres kontroli i czasochłonność działań kontrolnych inspekcji. Na terenie powiatu łowickiego znajdują się duże zakłady produkcyjne jak: ZPOW AGROS NOVA, FIRMA BRACIA URBANEK, SPÓŁKA OGRODNICZO PSZCZELARSKA „Pszczółka”, TAKEDA, LAMELA, OPAKOMET, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska.

Rysunek nr 1. Obiekty będące pod nadzorem PPIS w Łowiczu wg udziału procentowego – dane za 2020 rok.

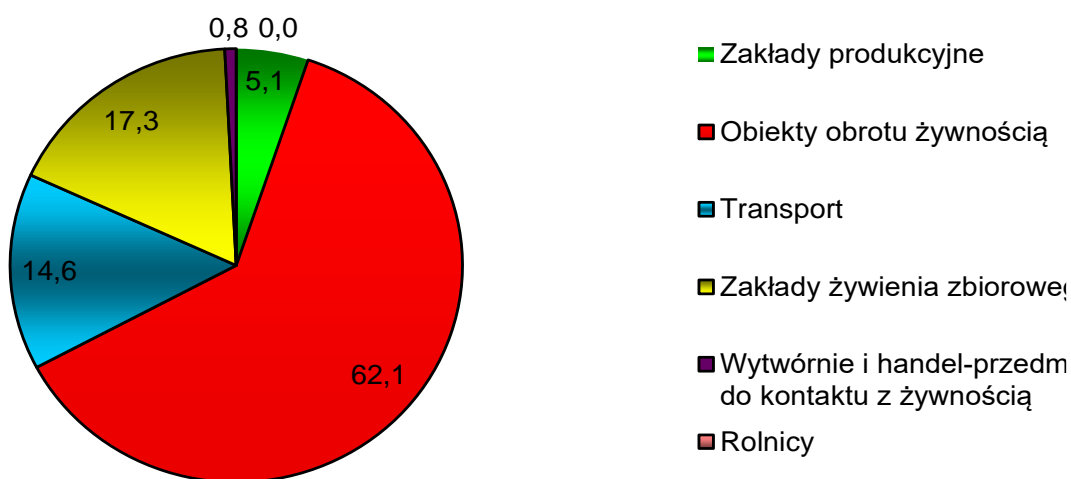

Rysunek nr 2. Zakłady produkcyjne będące pod nadzorem PPIS w Łowiczu wg udziału procentowego – dane za 2020 rok.

W nadzorowanych zakładach przeprowadzono 366 kontroli z czego: 19 w zakładach produkcyjnych, 229 w obiektach obrotu żywnością, 56 w zakładach żywienia zbiorowego otwartego, 8 w obiektach żywienia zbiorowego zamkniętego, 54 w środkach transportu, 3 kontrole w zakładach produkcji i obrotu materiałami i przedmiotami użytku oraz 2 w obiektach produkcji i obrotu kosmetykami.

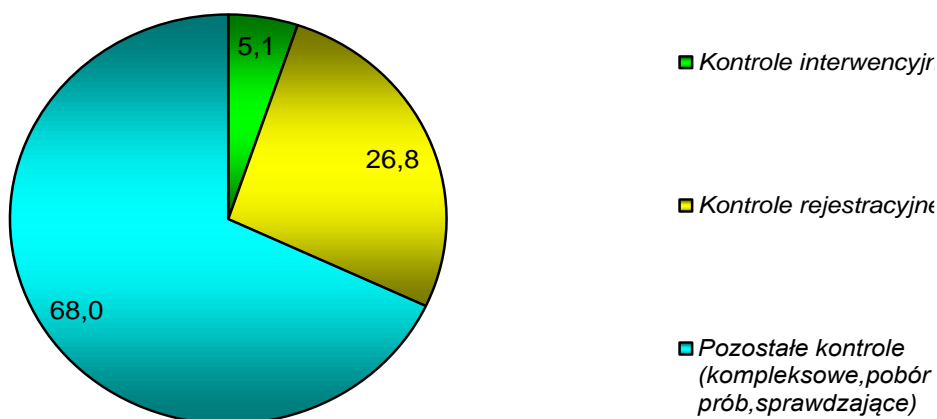
Rysunek nr 3. Ilość kontroli przeprowadzonych w nadzorowanych obiektach w ujęciu procentowym – dane za 2020 rok.

Większość przeprowadzanych działań nadzorowych stanowią kontrole kompleksowe i kontrole związane z poborem prób w wyniku których dokonuje się oceny ryzyka jakie stwarza zakład odnośnie bezpieczeństwa żywności. Wśród nich są zakłady o dużym ryzyku jak np. ciastkarnie, wytwórnie lodów, produkcja garmażeryjna, a szczególnie produkujące i przechowujące środki spożywcze łatwopsujące. Takie zakłady kontrolowane są przede wszystkim w sezonie letnim, czyli w okresie panowania wysokich temperatur. Kontrolowane zakłady oceniono w roku 2020 jako bezpieczne. Znaczna część wykonanych kontroli dotyczyła zakładów, które złożyły wnioski o ich rejestrację i zatwierdzenie. Te kontrole dokonywane są w celu sprawdzenia, czy dany zakład odpowiada przepisom prawa żywnościowego i może prowadzić działalność zapewniając produkcję, czy obrót żywności bezpiecznej dla zdrowia. Wszystkie kontrolowane zakłady w konsekwencji otrzymały decyzje administracyjne o ich zatwierdzeniu do planowanej działalności. Część kontroli wynika

z interwencji konsumentów, którzy dostrzegają nieprawidłowości i naruszenia przepisów sanitarnych. Pozytywnym zjawiskiem jest stale rosnąca liczba konsumentów świadomych zagrożeń dla bezpieczeństwa żywności występujących w obrocie. W roku 2020 duża część kontroli w nadzorowanych obiektach wiązała się z koniecznością sprawdzenia przestrzegania przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 roku w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem epidemii.

Rysunek nr 4. Rodzaj kontroli przeprowadzonych w nadzorowanych obiektach w ujęciu procentowym – dane za 2020 rok.

W 2020 r. oceniono ogółem 54 obiekty planowane do kontroli i wszystkie uzyskały ocenę pozytywną. Klasyfikację przeprowadzono na podstawie arkuszy oceny stanu sanitarnego obiektów biorąc pod uwagę stan sanitarno-techniczny obiektów oraz higienę produkcji, dystrybucji i sprzedaży. W arkuszach klasyfikacyjnych znajdują się 3 kryteria oceny tj. ryzyko wysokie, średnie i niskie. Kategoryzację zakładów przyjęto na podstawie oceny ryzyka z uwzględnieniem również zagrożeń mikrobiologicznych i chemicznych.

Podczas przeprowadzonych kontroli zwracano szczególną uwagę na stan sanitarny obiektów, stan techniczny pomieszczeń, urządzeń i sprzętu, warunki sprzedaży i produkcji, higienę i stan zdrowia zatrudnionego personelu, prawidłowość prowadzonych procesów produkcyjnych, jakość wprowadzanych do obrotu i do produkcji środków spożywczych (ich terminy trwałości, warunki przechowywania, pochodzenie).

Sprawdzano również stosowanie przepisów dotyczących informowania klientów o wykazie składników, w tym składników mogących powodować alergię.

W stołówkach szkolnych i przedszkolnych przeprowadzano skrócone oceny żywienia na podstawie przedstawionych jadłospisów dekadowych.

W roku 2020 nie wydano decyzji administracyjnych.

W wyniku prowadzonych kontroli ujawniono 18 producentów żywności – rolników, którzy prowadzili działalność produkcyjną bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów prowadzony przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łowiczu. W związku z tym wystosowano wnioski do WSSE w Łodzi o nałożenie kary pieniężnej dla ww. osób. Ww. rolnicy złożyli stosowne wnioski i zostali wpisani do rejestru zakładów prowadzony przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łowiczu.

Podczas przeprowadzanych kontroli w obiektach, w których stwierdzono nieprawidłowości ukarano właścicieli obiektów mandatami karnymi. Nałożono 2 mandaty na łączną sumę 400 zł. Karanie mandatowe zastosowano w przypadku przeterminowanych artykułów spożywczych znajdujących się w sprzedaży oraz niewłaściwego przechowywania produktów spożywczych. W obiekcie, gdzie stwierdzono naruszenie przepisów żywnościowych przeprowadzono ponownie kontrolę, podczas której stwierdzono zlikwidowanie nieprawidłowości będących powodem zastosowania wcześniej sankcji karnych. Drugi z obiektów (ruchomy, tymczasowy) pochodził spoza powiatu łowickiego. W dniu kontroli sprawdzającej jak również w późniejszych terminach nie spotkano w/w obiektu na terenie targowiska.

W roku 2020 stwierdzono w wielu przypadkach poprawę stanu sanitarnego obiektów. Wielu przedsiębiorców przystosowuje swoje obiekty do optymalnych warunków sprzedaży i produkcji poprzez prowadzenie remontów związanych z odnowieniem i modernizacją pomieszczeń, zakupem dodatkowych urządzeń, wymianą zniszczonego sprzętu, a także prowadzeniem badań sanitarnych oraz badań potwierdzających bezpieczeństwo produkowanych wyrobów.

Podczas przeprowadzanych kontroli sanitarnych pracownicy PSSE w Łowiczu oprócz kontroli, prowadzą także działalność oświatową informując o zanieczyszczeniach mogących wystąpić w żywności, o zagrożeniach dla zdrowia ludzi, aktualnych wymaganiach sanitarnych, dobrych praktykach produkcyjnych i higienicznych przez co zwiększa się świadomość przedsiębiorców z zakresu bezpieczeństwa żywności.

AKCJE KONTROLNE

Oprócz rutynowych kontroli wynikających z planu rocznego Sekcja SBŻ prowadziła wiele dodatkowych, raportowanych, szeroko zakrojonych akcji specjalnych.

Przeprowadzano kontrole przy współudziale funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Łowiczu w miejscach obrotu żywnością oraz żywienia zbiorowego otwartego pod kątem zabezpieczenia, przygotowania zakładów przed zagrożeniem epidemiologicznym związanym z Covid-19 oraz przestrzegania ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Podczas kontroli pouczano właścicieli obiektów o konieczności zapewnienia kupującym środków dezynfekcyjnych do rąk, prawidłowym noszeniu maseczki zasłaniającej nos i usta oraz dostępie dla klientów rękawic jednorazowego użytku. Przeprowadzono szereg kontroli, które wykazały, że przedsiębiorcy przystosowali się do obowiązujących przepisów w tym zakresie. Punkty stałe tj. sklepy i kioski oraz stragany mieszczące się na targowisku wyposażone były w środki dezynfekcyjne do rąk dla klientów, dla personelu, do sprzętu oraz rękawice jednorazowego użytku. Przy kontakcie z klientem pracownicy tych obiektów mieli zasłonięte usta i nos maseczkami. W kioskach pracownicy sprzedający artykuły spożywcze oddzieleni byli od klientów przeszklonymi witrynami. W restauracjach, lokalach gastronomicznych prowadzono przygotowanie i podawanie żywności na wynos lub przygotowanie i dostarczanie posiłków dla klienta. W żadnym z obiektów nie było udostępnionych stolików dla klientów. Wszędzie zapewniono środki do dezynfekcji dla personelu oraz dla klientów. Personel zakrywał usta i nos przy pomocy maseczek. Część lokali zawiesiła swoją działalność na czas zakazów.

Prowadzono również wzmożony nadzór nad suplementami diety, żywnością wzbogaconą i specjalnego przeznaczenia żywieniowego, skontrolowano obiekty prowadzące sprzedaż tych środków, podczas których sprawdzano prawidłowość oznakowania, sposób przechowywania, terminy minimalnej trwałości. Śledzono również strony internetowych sklepów i oceniano oznakowanie tych środków oraz spełnienie obowiązku rejestracji produktów w Głównym Inspektoracie Sanitarnym. Łącznie oceniono 45 suplementów diety będących w sprzedaży internetowej i 4 suplementy diety, które zostały pobrane do badań laboratoryjnych.

Sekcja SBŻ kontrolowała również wypoczynek dzieci i młodzieży. Podczas kontroli kolonii organizowanych w okolicznych ośrodkach sprawdzano stan sanitarny obiektów, jakość produktów spożywczych oferowanym dzieciom i młodzieży, prawidłowość przygotowania jadłospisów, zabezpieczenie i przygotowanie punktów żywieniowych przed zagrożeniem

epidemiologicznym związanym z Covid-19 oraz przestrzeganie ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Nieprawidłowości w tym zakresie nie stwierdzono.

W ramach nadzoru nad sprzedażą, źródłami pozyskania mięsa wieprzowego i dziczyzny oraz produktów z nich otrzymywanych, a także zagospodarowania odpadów pochodzenia zwierzęcego, w związku z występowaniem w Polsce przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF), przeprowadzono 6 kontroli (4 zakłady żywienia zbiorowego i 2 sklepy). Nieprawidłowości w tym zakresie nie stwierdzono.

W obiektach prowadzących żywienie dzieci i młodzieży sprawdzano przestrzeganie przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Podczas kontroli sprawdzano, czy ilości cukru, sodu i tłuszczu nie przekraczają określonych limitów, czy posiłki zawierają produkty z różnych grup środków spożywczych: produkty zbożowe lub ziemniaki, warzywa lub owoce, mleko lub produkty mleczne, mięso, ryby, jaja, orzechy, nasiona roślin strączkowych i inne nasiona oraz tłuszcze. Oceniano również, czy potrawy sporządzane były z naturalnych składników, a w przypadku użycia koncentratów spożywczych, wyłącznie z koncentratów z naturalnych składników. Kontrolowano czy nie przekraczano dwóch porcji potraw smażonych w tygodniu, czy do smażenia używano olejów roślinnych, czy każdego dnia było podawane mleko lub produkty mleczne, mięso, jajka, orzechy, nasiona roślin strączkowych warzywa lub owoce, produkty zbożowe. Obiekty sprawdzano również pod kątem zabezpieczenia, przygotowania przed zagrożeniem epidemiologicznym związanym z Covid-19 oraz przestrzegania ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

DZIAŁANIA W RAMACH SYSTEMU RASFF I RAPEX

RASFF to system wczesnego ostrzegania o bezpośrednim lub pośrednim niebezpieczeństwie grożącym zdrowiu ludzkiemu, pochodzącym z żywności. Działa jako sieć w całej UE. Umożliwia on członkowi sieci powiadomienie Komisji Europejskiej i przekazanie informacji o niebezpiecznej żywności, paszach, materiałach do kontaktu z żywnością organom bezpośredniej urzędowej kontroli i działania celem wycofania niebezpiecznych produktów

z rynku. Powiadomienia zgłaszane do RASFF dzielą się na powiadomienia alarmowe, informacyjne oraz o odrzuceniu na granicy.

W ramach systemu RASFF w roku 2020 zarejestrowano 27 powiadomień informacyjnych i alarmowych.

Zgłoszenia dotyczyły zagrożeń w produktach:

- przekroczenia NDP estrów 3MCPD oraz estrów glicydowych kwasów tłuszczowych w produkcie SpRiso Olej z ryżu naturalny 100%,
- stwierdzenia niezadeklarowanej obecności alergenu – gorczycy w serku z mleka krowiego Turek Puszysty Rzodkiewka,
- przekroczenia NDP pestycydów – glikosatu w kaszy gryczanej prażonej,
- obecności niezadeklarowanej substancji sildenafilu w produkcie Vimax suplement diety Vig RX,
- stwierdzenia obecności Salmonella Enteritidis w elementach drobiowych,
- obecność martwych pasożytów Anisakis Simplex w Ikrze śledzia – kawior czarny, 2 próbkach
- obecność w 1 z 5 próbek Salmonella Tychimurium oraz Salmonella z grupy O:8 w 2 z 5 próbek w skórcie z szyi kurcząt,
- stwierdzenie obecności Salmonella z gr. C w 1 z 5 próbek w bazylii suszonej,
- stwierdzenie obecności Salmonella Liwingstone w 1 z 5 próbek w Kresto sezam,
- stwierdzenie NDP fenprofidyny w mrożonych truskawkach zakupionych ze skupu owoców z terenu powiatu łowickiego. Wydano 32 postanowienia osobom sprzedającym truskawki do skupu (rolnikom), skierowano 17 wniosków o ukaranie,
- w oznakowaniu są niedozwolone oświadczenia zdrowotne podawane na stronie internetowej i w reklamie w suplemencie diety,
- stwierdzenie w 1 z 5 próbek Listerię monocytogenes w hamburgerze XXL drobiowo-wieprzowym,
- przekroczenie NDP ochratoksyny A w ekologicznych płatkach jaglanych,
- przekroczenie NDP ochratoksyny A w rodzinach Sułańskich FRESCO,
- wykrycie obecności Salmonella Enteritidis w próbkach wymazowych podeszwowych w przedsiębiorstwie produkującym i pakującym jaja kurze,
- przekroczenie poziomu benzo(a)pirenu oraz sumy WWA w Chipsach bananowych,
- przekroczenie limitu migracji pierwszorzędowych amin aromatycznych w ugniataczu do ziemniaków pochodzącego z Chin,

- niewłaściwa jakość organoleptyczna – intensywny obcy zapach przypominający zapach rozpuszczalnika lub acetonu produktu pn. bułka pszenna do hamburgerów z sezamem „Maxi Burger”,
- przekroczenie NDP pozostałości pestycydu – chlorpiryfosu w Brokułach różyczkach w produkcie głęboko mrożonym,
- przekroczenie NDP tlenu etylenu w sezamie, w batonach typu musli,
- stwierdzono obecność pestycydów metrafenonu w kapuście pekińskiej,
- przekroczenie NDP poziomu kadmu w Nestle Sinlac – bezglutenowy produkt zbożowy po 4 miesiącu,
- nieautoryzowana substancja - tlenek etylu w sezamie białym i czarnym użytym do posypania bułek pszennych Kajzerka z sezamem XXL,
- wykrycie migracji ołowiu w dekorowanym talerzu marki TEDI „Talerz Opal” 25,5cm,
- wykrycie tlenu etylenu w sezamie łuskany pochodzącym z Indii,
- przekroczenie NDP pozostałości pestycydów – glifosatu w kaszy gryczanej prażonej SONKO.

W związku ze zgłoszeniami informacyjnymi i alarmowymi przeprowadzono 42 kontrole w obiektach obrotu żywnością i obrotu przedmiotami do kontaktu z żywnością i użytku, przeprowadzono 13 rozmów telefonicznych oraz 39 kontaktów elektronicznych.

Wycofano ze sprzedaży, zniszczono, utylizowano lub zwrócono do dystrybutora za okazaniem dokumentu zwrotu: 114 szt. produktów o złej jakości i 126.5 kg bazylii suszonej zakażonej bakterią Salmonella.

W zakresie systemu RAPEX otrzymano 1 zgłoszenie dotyczące produktu kosmetycznego do farbowania włosów pn. „Black Henna”, zakwestionowanych z uwagi na stwierdzenie obecności p-fenylenodiaminy oraz braku wymaganych napisów ostrzegawczych co zostało uznane za ryzyko dla konsumentów.

KONTROLA GRANICZNA

W 2019 roku został zlikwidowany Punkt Graniczny. W roku sprawozdawczym nie dokonywano czynności kontroli granicznej.

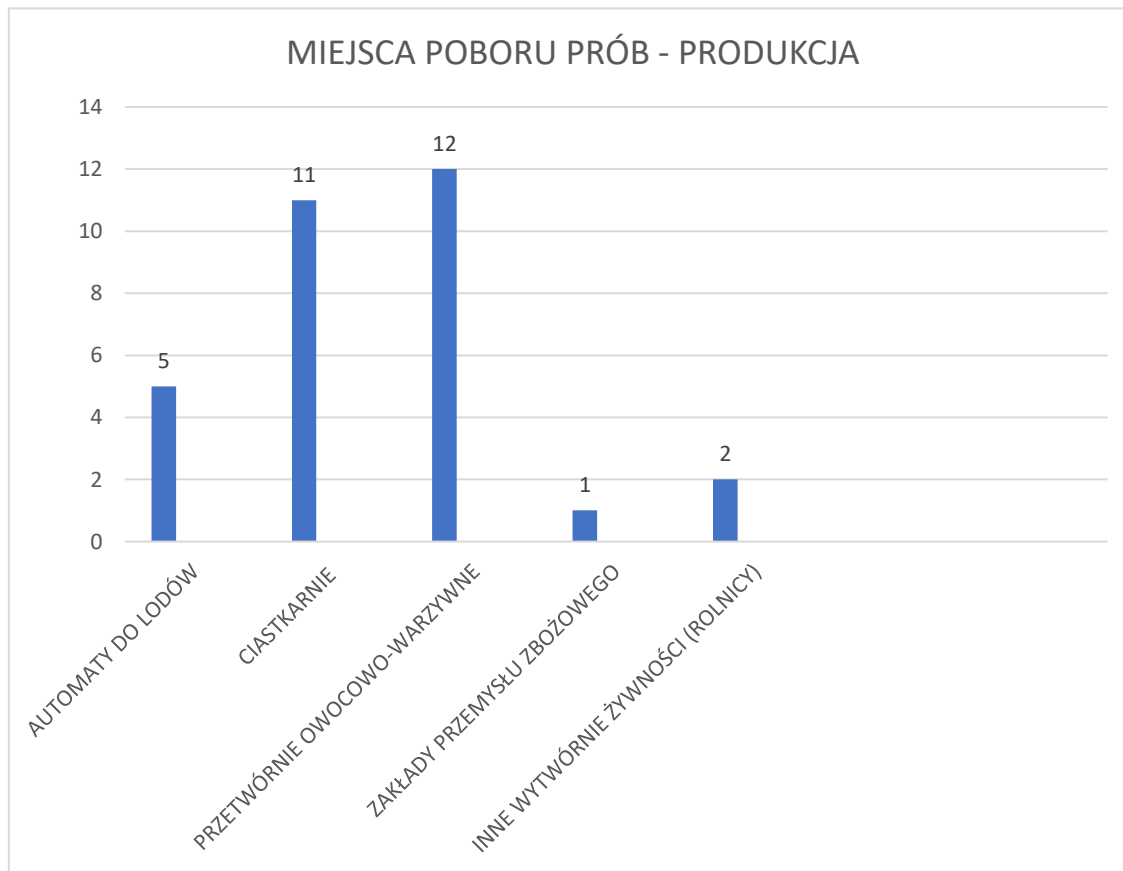
PRÓBY

W roku 2020 pobierano do badań laboratoryjnych próbki środków spożywczych, produktów kosmetycznych oraz przedmiotów użytku przeznaczonych do kontaktu z żywnością produkowanych w nadzorowanych zakładach oraz znajdujących się w obrocie w obiektach zlokalizowanych na terenie powiatu łowickiego. Próby do badań pobierane były zgodnie z harmonogramem poboru prób na dany rok, ustalonym na podstawie wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego oraz interwencyjnie. Łącznie zbadano 162 próby. Ilość, rodzaj oraz miejsce poboru prób zobrazowano na poniższych wykresach.

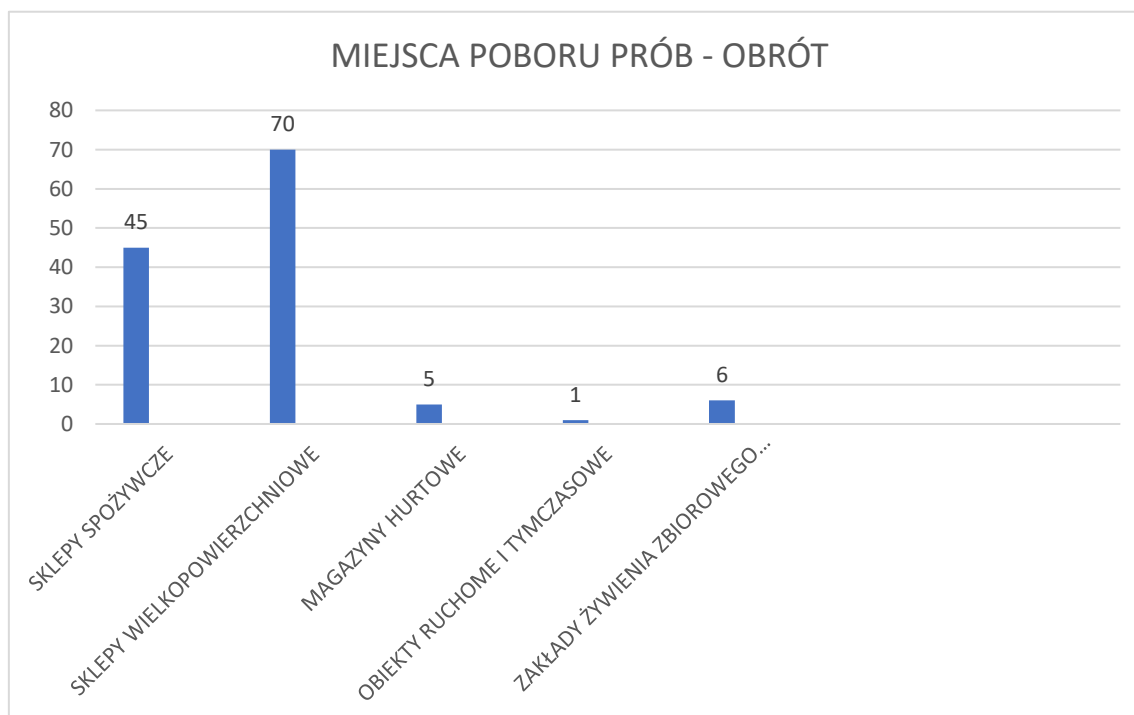
Rysunek nr 5. Ilość prób pobranych do badań laboratoryjnych

Rysunek nr 6. Miejsce poboru prób – produkcja żywności

Rysunek nr 7. Miejsce poboru prób - obrót

Dwie próby produktów kosmetycznych pobrane zostały w miejscach obrotu kosmetykami. Próby przedmiotów do kontaktu z żywnością pobrano w sklepie spożywczym, w którym oferowane są również tego rodzaju wyroby oraz w sklepie oferującym tylko przedmioty do kontaktu z żywnością.

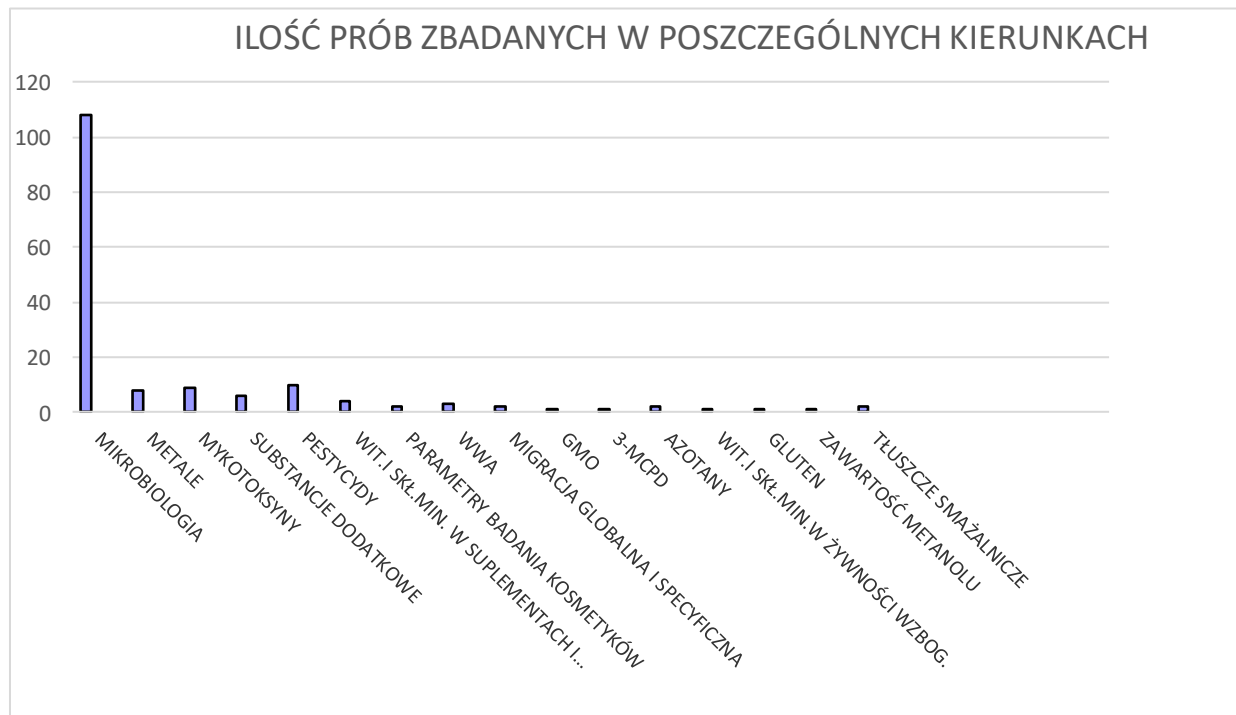
Pobierane próby badane były w 19 kierunkach:

- mikrobiologia (*Salmonella*, *Listeria monocytogenes*, *Bacillus cereus*, *Enterobacteriaceae*)
- zawartość substancji dodatkowych (obecność substancji konserwujących, barwników syntetycznych, substancji słodzących)
- metale (ołów, kadm, rtęć, cyna, arsen)
- mykotoksyny (Aflatoksyna B1, Aflatoksyna M1, suma Aflatoksyn B1+B2+G1+G2, Ochratoksyna A, Patulina, DON, ZEA, Fumonizyny, Toksyna T-2, Toksyna HT-2)
- pozostałości pestycydów
- zawartość witamin i substancji odżywczych w suplementach diety, środkach spożywczych specjalnego przeznaczenia oraz żywności wzbogaconej
- WWA (benzo(a)piren, benzo(a)antracen, benzo(b)fluoranten, chryzen, suma WWA)
- migracja globalna i specyficzna
- oznaczanie amoniaku i formaldehydu
- GMO
- azotany
- 3-MCPD
- gluten
- zawartość metanolu
- obecność zanieczyszczeń biologicznych
- obecność zanieczyszczeń fizycznych
- organoleptyka
- oznakowanie
- badanie tłuszczów smażalniczych

Prawie wszystkie próby badano organoleptycznie, a ponad połowę oceniono pod względem prawidłowości znakowania.

Ilość prób zbadanych w poszczególnych kierunkach zilustrowano na poniższych wykresach.

Rysunek nr 8. Ilość prób zbadanych w poszczególnych kierunkach

Badania przeprowadzane były w akredytowanych jednostkach laboratoryjnych należących do struktury laboratoriów województwa łódzkiego oraz w laboratoriach innych województw:

WSSE Łódź (metale, pestycydy, WWA, metanol),

PSSE Skierniewice (mikrobiologia, substancje dodatkowe),

PSSE Piotrków Trybunalski (azotany),

PSSE Łowicz (znakowanie),

WSSE Szczecin (gluten),

WSSE Rzeszów (GMO),

WSSE Warszawa (pestycydy)

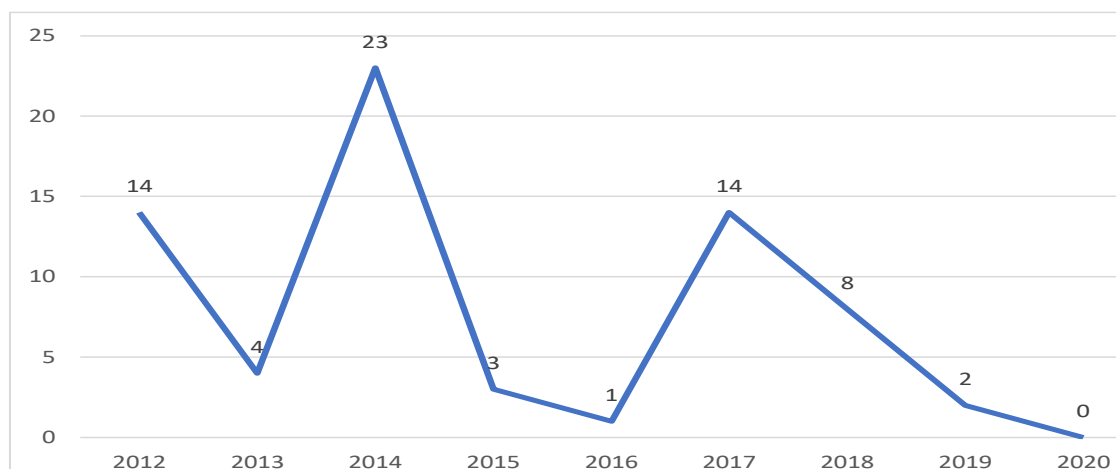
WSSE Kraków (wybrane parametry suplementów diety oraz środków spożywczych specjalnego przeznaczenia, wybrane parametry żywności wzbożonej),

WSSE Wrocław (mykotoksyny, pestycydy),

PZH Warszawa (3-MCPD),

W roku sprawozdawczym 2020 nie kwestionowano prób.

Rysunek nr 9. Ilość prób kwestionowanych w latach 2012-2020

ZATRUCIA POKARMOWE

W 2020 roku do Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Łowiczu wpłynęło 1 zgłoszenie o podejrzeniu zatrucia pokarmowego w domu prywatnym, ul. Głowackiego 12 m. 32, 99 – 420 Łyszkowice. Nie ustalono czynnika powodującego zatrucie pokarmowe. W związku ze zgłoszeniem zatrucia podjęto działania przeciwepidemiczne oraz korygujące (identyfikator ogniska 2020/1005/1). Liczba narażonych osób - 6, liczba chorych - 4. Nie udało się ustalić nośnika zatrucia pokarmowego.

SKARGI I INTERWENCJE

W 2020 roku zarejestrowano 28 interwencji, 28 rozpatrzono, 3 przekazano do PSSE w Toruniu, częściowo skargę przesłano do PIH i do IJHARS. W związku z pandemią krajową wiele spraw było załatwianych telefonicznie.

Interwencje dotyczyły:

- Obecności szkodników w pomieszczeniach kuchni, obecność ciał obcych w posiłkach, niewłaściwa obróbka warzyw (ziemniaków) do posiłków, brak odzieży roboczej u osób pracujących w kuchni w zakładzie karnym – niezasadne,

- Przeteryminowanych produktów, śmierdzących kurczaków podawanych na obiad w bloku żywieniowym w Schronisku dla osób bezdomnych – niezasadne,
- Niehigienicznych sprzedaży pieczywa, mięsa, wędlin w kioskach na targowisku, w sklepach, m.in. brak jednorazowych rękawiczek, brak płynów dezynfekujących, brudne koszyki, wózki dla klientów,
- Prawdopodobnie prowadzenia działalności bez zatwierdzenia, nielegalnie. Wyjaśniono z właścicielem, który pochodzi z terenu nadzorowanego przez PSSE w Płocku, że podmiot posiada wszystkie dokumenty niezbędne do prowadzenia tej działalności i w tym miejscu - niezasadna,
- Personelu, który pracuje bez maseczek – podczas rozmów telefonicznych jak i kontroli pouczono kierownictwo sklepu o przestrzeganiu reżimu sanitarnego,
- Niewłaściwej jakości produktów, towarów przeteryminowanych - niezasadne,
- Przeceny produktów przeteryminowanych. Ukarano mandatem w wysokości 100 zł - zasadna,
- Sprzedaży nieswieżego pieczywa w sklepie przy piekarni – niezasadna,
- Zakupu nieswieżych, śmierdzących jaj. Pobrano próbkę jaj z innej partii. Wyniki badań prawidłowe,
- Złej jakości wody do picia dla pracowników w zakładzie produkcyjnym – niezasadne,
- Obecności larw, much, wydzielin much pod nakrętką ketchupu w zakładzie produkcyjnym,
- Zakupu produktu dżemu brzoskwiniowego 100% marki Łowicz z pleśnią w słoiku,
- Zakupu produktu „Culineo Sos Meksykański”, w którym klientka stwierdziła obecność szkła,
- Towaru przeteryminowanego, który znajduje się w sprzedaży, obecności szkodników w sklepie, ścieranie cen, dat na produktach, odświeżania wędlin poprzez mycie,
- Reakcji alergicznej po spożyciu produktu „Plastry bez deka mleka”. Na etapie pakowania przeprowadzono postępowanie wyjaśniające w zakładzie w Łowiczu. Przekazano sprawę do PSSE w Toruniu dotyczącego procesu produkcyjnego, pobrano próbkę w kierunku obecności glutenu. Wyniki badań prawidłowe,
- Złego oznakowania produktu „Sok z kiszonych buraków” – prozdrowotne działanie soku oraz oznakowanie znakiem BIO Organic, który wskazuje na ekologiczny status produktu. Odnośnie BIO przekazano sprawę do IJHARS.

Konsumenci najczęściej składali skargi na następujące grupy obiektów:

- markety, sklepy spożywcze,
- zakłady żywienia zbiorowego zamknięte,
- zakłady produkcyjne.

W czasie kontroli sanitarnych przeprowadzonych w związku ze złożonymi interwencjami, zastosowano karanie mandatowe w wysokości 100 zł. Nie kierowano wniosków o nałożenie kary pieniężnej do ŁPWIS. Nie wydawano decyzji administracyjnych. W ramach rozpatrywania interwencji pobrano próbki żywności do badań laboratoryjnych (jaja świeże, produkt wegański pn. „Plastry bez deka mleka”). Osobom skarżącym, które podały nazwisko i adres zamieszkania, adres emaila lub numer telefonu udzielono odpowiedzi na skargi lub były przesłane zgodnie z kompetencjami do właściwej terenowo jednostki.

WSPÓŁPRACA Z INNYMI JEDNOSTKAMI KONTROLUJĄCYMI

Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w miarę potrzeb ściśle współpracuje z Inspekcją Weterynaryjną, Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcją Handlową oraz Komendą Policji.

W 2020 r. współpraca z Inspekcją Weterynaryjną opierała się na Porozumieniu ramowym z dnia 16 listopada 2018r.

Podczas przeprowadzonych kontroli sanitarnych w obiektach obrotu mięsem i produktami pochodzenia zwierzęcego nie stwierdzano nieprawidłowości w związku z tym nie zachodziła konieczność przekazywania informacji do IW. Nie przeprowadzono również w tych obiektach wspólnych kontroli. W roku sprawozdawczym nie zachodziła konieczność współpracy w ramach systemu RASFF.

W ramach współpracy w roku 2020 uaktualniono listy obiektów wspólnie nadzorowanych przez Inspekcję Sanitarną i Inspekcje Weterynaryjną.

Współpraca z Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa i z Inspekcją Ochrony Środowiska opierała się na Porozumieniu z dnia 20 stycznia 2015r. w sprawie współdziałania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych, Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego. Razem z przedstawicielem Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa przeprowadzono 2 wspólne kontrole w gospodarstwach rolnych (1 producent czarnej porzeczki, 1 producent pomidorów).

W ramach kontroli pobrano do badań laboratoryjnych bezpośrednio u każdego z producentów:

- 1 próbę czarnej porzeczki w kierunku pozostałości pestycydów oraz zanieczyszczeń biologicznych i organoleptyki
- 1 próbę pomidorów w kierunku pozostałości pestycydów, organoleptyki i zanieczyszczeń biologicznych;

Prób nie kwestionowano.

Przy współudziale przedstawiciela Inspekcji Ochrony Roślin przeprowadzono jedną kontrolę u rolnika uprawiającego borówkę i żyto. Podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

W 2020 r. nie zachodziła konieczność bezpośredniej współpracy z Inspekcją Handlową. Nie podejmowano również współpracy z mediami.

W roku sprawozdawczym podjęto współpracę z Komendą Policji i przeprowadzono wspólne kontrole w zakresie przestrzegania określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii zawartych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 roku w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem epidemii (Dz.U. z 2020r. poz.2316 z póź. zm.). Przeprowadzono w tym temacie 110 kontroli, podczas których w 46 przypadkach pouczono właścicieli o konieczności zapewnienia środków do dezynfekcji rąk dla osób kupujących oraz o właściwym noszeniu maseczek zasłaniających usta i nos.

W roku 2020 wspólnie z Sekcją Nadzoru Zapobiegawczego dokonano 19 odbiorów obiektów żywnościowo - żywnościowych w celu wydania decyzji zatwierdzających stwierdzających spełnienie wymagań sanitarnych.

Współpracowano również z Sekcją Higieny Środowiska, która na bieżąco informowała o złej jakości wody w poszczególnych ujęciach.

W 2020 roku nie zachodziła konieczność bezpośredniej współpracy z Sekcją Oświaty Zdrowotnej.

W związku ze zgłoszeniem o podejrzeniu zatrucia pokarmowego w domu prywatnym podjęto współpracę z Sekcją Epidemiologii. W wyniku działań nie ustalono czynnika powodującego zatrucie.

GRZYBY

W roku 2020 udzielano porad 5 osobom, które zgłosiły się do PSSE w Łowiczu z zebranymi grzybami w celu upewnienie się, że są bezpieczne. Najczęściej przynoszone do oględzin grzyby to podgrzybki, kanie i borowiki. Podczas spotkania udzielono porady dotyczącej cech charakterystycznych dla poszczególnych rodzajów grzybów.

NADZÓR NAD MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ I KOSMETYKAMI

W roku 2020 na terenie powiatu łowickiego zarejestrowanych było 14 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością (1 hurtownia, 13 sklepów) oraz 2 wytwórnie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (Zakład Produkcyjny Lamela i Opakomet).

W 2020 roku na terenie powiatu łowickiego zarejestrowanych było 5 obiektów obrotu kosmetykami w tym: 2 hurtownie i 4 sklepy. W 2020 roku zarejestrowano 1 zakład produkcji chusteczek nawilżających. Podczas przeprowadzonych kontroli sanitarnych nie stwierdzono uchybień sanitarno-porządkowych w w/w obiektach. W ramach nadzoru pobrano do badań laboratoryjnych 2 próby materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością (talerze ceramiczne badane w kierunku migracji ołowiu i kadmu oraz szczypce do sałaty badane w kierunku migracji specyficznej amin aromatycznych pierwszorzędowych) oraz 2 próby kosmetyków (farbę koloryzującą do włosów oraz odżywkę po koloryzacji włosów w kierunku oznakowania, organoleptyki, badań mikrobiologicznych i chemicznych). Żadnej z pobranych prób nie kwestionowano.

SEKCJA HIGIENY ŚRODOWISKA

HIGIENA KOMUNALNA

Sekcja Higieny Środowiska w zakresie Higieny Komunalnej (SHŚ/HK) Powiatowej Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej w Łowiczu jest komórką zajmującą się tematyką odpowiednich warunków zdrowotnych środowisk, w których przebywa człowiek. Nadzór sanitarny w tym zakresie ma na celu zapewnienie oraz poprawę warunków higienicznych i zdrowotnych przestrzeni publicznych, co umożliwiając systematyczne kontrole przestrzegania

wymagań sanitarnych w obiektach użyteczności publicznej, obiektach zbiorowego zaopatrzenia w wodę, podmiotach działalności leczniczej oraz w transporcie zbiorowym.

W ramach realizacji planu zasadniczych zamierzeń Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Łowiczu w 2020 r. w działalności SHŚ/HK skontrolowano 117 obiektów, łącznie przeprowadzając 182 kontrole sanitarne. Strukturę skontrolowanych obiektów oraz ich ilość w 2020 r. przedstawiono w tabeli nr 1.

W związku z wystąpieniem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 oraz koniecznością zaangażowania się w działania w tym zakresie, ograniczono liczbę kontroli w terenie, w wyniku czego nie został zrealizowany harmonogram kontroli sporządzony i zatwierdzony na 2020r. Pracownicy brali aktywny udział w działaniach związanych z przeciwdziałaniem oraz zwalczaniem epidemii koronawirusa SARS-CoV-2, zarówno w działaniach kontrolnych jak i administracyjnych.

Tab. 1 Obiekty skontrolowane w 2020 r. przez SHŚ/HK

Grupa obiektów	Liczba obiektów skontrolowanych
Ustępy publiczne	2
Pływalnia	1
Obiekty hotelarskie	2
Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie	6
Zakłady fryzjerskie	21
Zakłady kosmetyczne	5
Zakłady odnowy biologicznej	1
Inne zakłady, w których świadczone są łącznie więcej niż jedna z usług: fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu	1
Dworce kolejowe	1
Cmentarze	8
Tereny rekreacyjne	7
Domy przedpogrzebowe	1
Inne obiekty	4
Podmioty wykonujące działalność leczniczą	10
Wodociągi	47
Ogółem skontrolowano	117

Nadzór nad bezpieczeństwem zdrowotnym wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Jednym z wiodących zadań Higieny Komunalnej jest nadzorowanie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Niewystarczająca ochrona zasobów wodnych, nieskuteczne lub mało skuteczne procesy uzdatniania wody oraz konserwacji urządzeń wodnych narażają konsumentów wody na ryzyko spożywania niewłaściwej jakości wody, a w konsekwencji na choroby przewodu pokarmowego i inne choroby zakaźne przenoszone drogą wodną.

Woda jest bezpieczna dla zdrowia ludzkiego, jeżeli jest wolna od mikroorganizmów chorobotwórczych oraz pasożytów w liczbie stanowiącej potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, wszelkich substancji w stężeniach stanowiących potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego oraz nie ma agresywnych właściwości korozyjnych oraz spełnia określone wymagania mikrobiologiczne i chemiczne.

Bieżący nadzór sanitarny nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę prowadzony przez inspekcję sanitarną polega na kontrolowaniu oraz egzekwowaniu właściwego składu organoleptycznego, bakteriologicznego i fizykochemicznego wody, a także właściwego stanu sanitarno – technicznego urządzeń wodociągowych i urządzeń uzdatniających wodę. Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia prowadzony był w oparciu o przepisy ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2028) oraz przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017r. poz. 2294).

Na terenie powiatu łowickiego ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę korzysta 77836 mieszkańców. Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 1121 km. We wszystkich gminach powiatu oraz w mieście Łowiczu woda czerpana jest z ujęć podziemnych z 4 poziomów wodonośnych: czwartorzędowego, trzeciorzędowego, jurajskiego, dolnokredowego.

Liczba ujęć wód podziemnych na terenie nadzorowanego powiatu, na których oparte są sieci wodociągowe, wynosi 89. Woda surowa ujmowana na potrzeby zbiorowego zaopatrzenia wymaga uzdatniania we wszystkich ujęciach. Wszystkie stacje uzdatniania wody z terenu

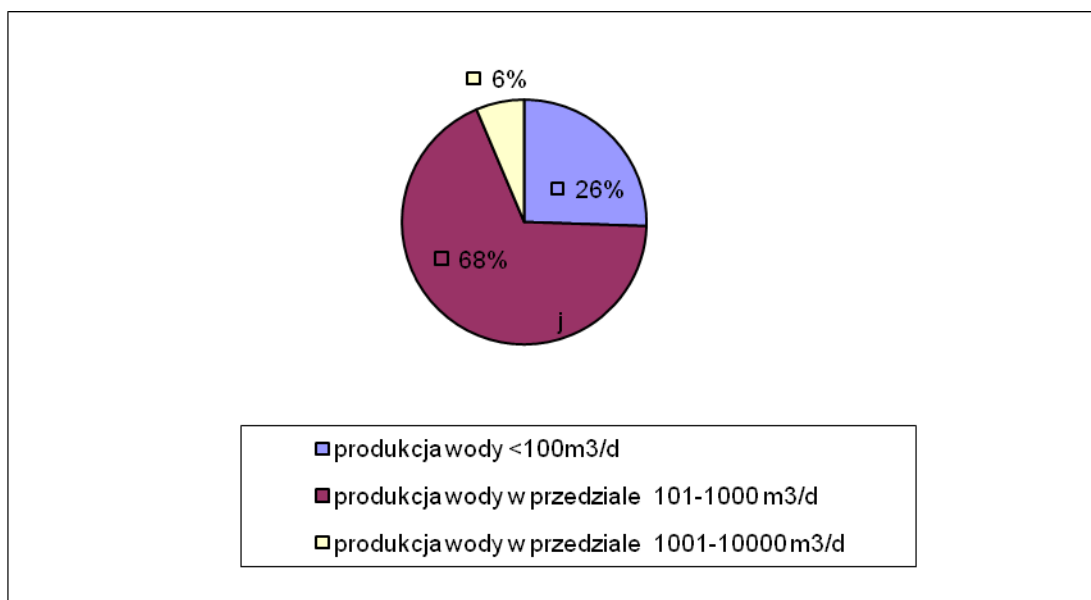
powiatu posiadają urządzenia uzdatniające – filtry. W wodociągu miejskim w Łowiczu oraz w wodociągu Nieborów, Sypień, Dąbkowice Górne dodatkowo uzdatnianie wody przeprowadza się przy użyciu sterylizatora wody - lamp UV.

PSSE w Łowiczu objęła nadzorem łącznie 39 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz 8 innych podmiotów, które produkują wodę przeznaczoną do spożycia.

Wodociągi zbiorowego zaopatrzenia są to sieci wodociągowe administrowane przez gminy powiatu łowickiego. W skład 8 innych podmiotów produkujących wodę wchodzi: wodociągi zakładowe Firmy OSM Łowicz, w tym Stacja Niskiego Schładzania Mleka w Bąkowie Górnym i Reczycach oraz wodociągi lokalne Muzeum w Nieborowie i Arkadii i ZOZ w Łowiczu (wodociąg Szpitala w Łowiczu oraz Oddziału Fizjoterapii i Rehabilitacji w Rulicach).

Wśród sieci zbiorowego zaopatrzenia w wodę z uwagi na wielkość produkowanej wody można wyróżnić 7 wodociągów o produkcji do 100 m³/d, 31 wodociągów o produkcji od 101 do 1000 m³/d i 1 wodociąg o produkcji od 1001 do 10.000 m³/d.

Wśród innych wodociągów klasyfikujemy 5 wodociągów o produkcji do 100 m³/d, 1 wodociąg o produkcji od 101 do 1000 m³/d i 2 wodociągi o produkcji od 1001 do 10.000 m³/d. Strukturę wodociągów z uwagi na wielkość produkcji przedstawiono na wykresie poniżej.

Rys. 1 Struktura wodociągów ze względu na wielkość produkcji wody.

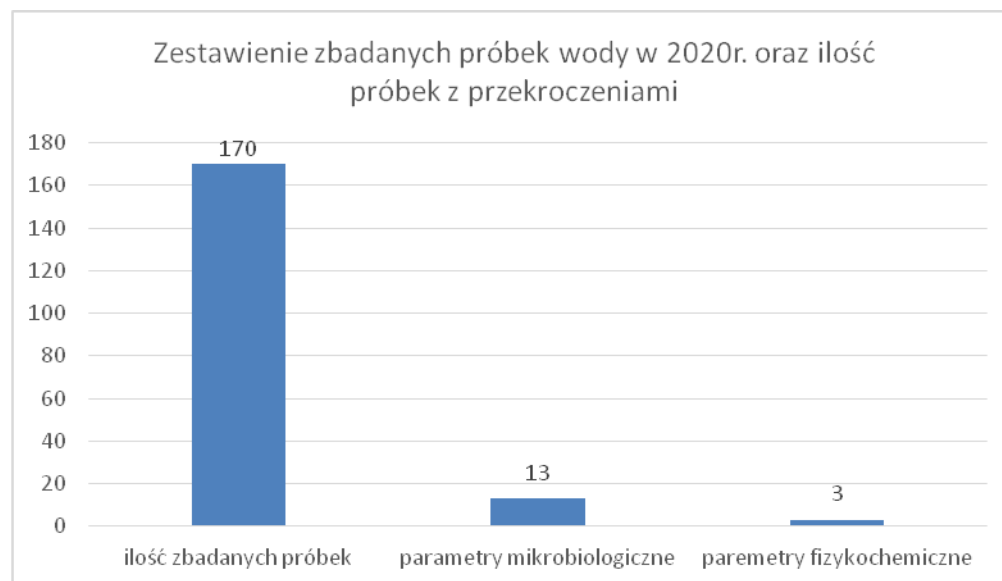
Za jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, która jest dostarczana do odbiorców, odpowiedzialni są jej producenci. Obowiązujące przepisy obligują

ich do przeprowadzania badań jakości wody w ramach realizacji kontroli wewnętrznej. Na terenie powiatu łowickiego wszyscy producenci wody wywiązują się z tego obowiązku. Corocznie sporządzają harmonogram poboru próbek, który jest zatwierdzany a jego wykonanie jest weryfikowane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łowiczu.

Na podstawie uzyskiwanych wyników badań wody wydawane są oceny jakości wody stwierdzające jej przydatność, brak przydatności, ewentualnie warunkową przydatność do spożycia. Przed wydaniem ocen pobierane są próbki do badań laboratoryjnych w miejscach wyznaczonych jako stałe punkty kontrolne tj. punkty zgodności. Badania przeprowadzają laboratoria akredytowane i zatwierdzone przez właściwych terenowo inspektorów sanitarnych. Częstotliwość, zakres oraz badania poszczególnych parametrów są zgodne jest z zapisami obowiązującego rozporządzenia.

W PSSE w Łowiczu w 2020 r. do badań laboratoryjnych pobrano w ramach nadzoru 170 próbek wody przeznaczonej do spożycia, wykonano 507 oznaczeń mikrobiologicznych i 1743 oznaczeń fizykochemicznych.

Na wykresie poniżej przedstawiono strukturę ilości pobranych i zbadanych próbek wody w 2020r. do ilości próbek w których stwierdzono przekroczenia, uwzględniając podział na parametry mikrobiologiczne i fizykochemiczne.

Rys. 2 Zestawienie próbek zbadanych w 2020r. oraz próbek z przekroczeniami.

Biorąc pod uwagę stwierdzone nieprawidłowości w 2020 r. wydano 2 decyzje stwierdzające warunkową przydatność wody do spożycia, 2 decyzje o braku przydatności wody do spożycia, 5 decyzji uchylających oraz 1 decyzję przedłużającą termin wykonania nakazów. Wydano również 147 ocen stwierdzających przydatność wody do spożycia.

W 2020 r. jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi została zakwestionowana w 3 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia w wodę, oraz jednego wodociągu lokalnego w stosunku do których prowadzono postępowania administracyjne. Są to nw. wodociągi:

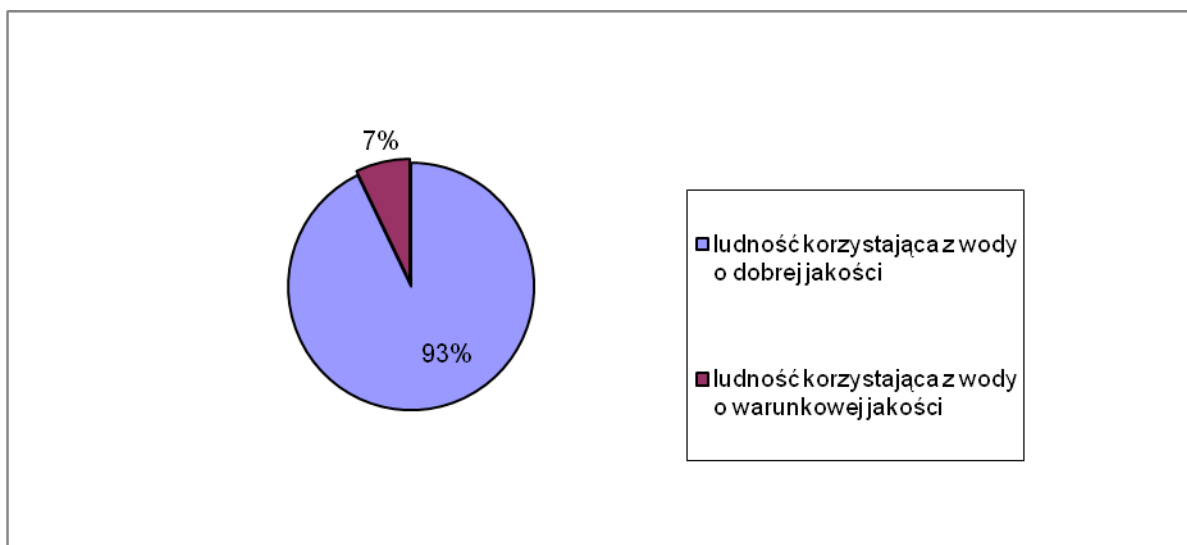
1. Wodociąg Dąbkowice Górne - decyzja stwierdzająca warunkową przydatności wody do spożycia ze względu na wystąpienie w wodzie ponadnormatywnej ilości ogólnej liczby mikroorganizmów w 22° po 72h z dnia 01.06.2020r., wykonana 11.08.2019r.
2. Wodociąg Zabostów Duży - decyzja stwierdzająca warunkową przydatności wody do spożycia ze względu na wystąpienie w wodzie ponadnormatywnej ilości ogólnej liczby mikroorganizmów w 22° po 72h z dnia 02.06.2020r., wykonana 26.06.2020r.
3. Wodociąg Firmy ZPOW Agros Nova w Łowiczu – decyzja stwierdzająca brak przydatności wody do spożycia ze względu na stwierdzenie obecności bakterii grupy coli z dnia 04.09.2020 r., wykonana w dniu 19.09.2020 r.
4. Wodociąg Stary Waliszew – decyzja stwierdzająca brak przydatności wody do spożycia ze względu na stwierdzenie w badanych próbkach obecności bakterii grupy coli, *Escherichia coli* z dnia 18.09.2020 r., wykonana w dniu 21.10.2020 r.

W odniesieniu do dwóch wodociągów w 2020r. roku prowadzone było postępowanie administracyjne na doprowadzenie do właściwej jakości wody wszczęte w poprzednich latach.

Był to:

1. Wodociąg Sypień, gm. Nieborów - decyzja o braku przydatności wody do spożycia ze względu na przekroczenie ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C po 72h wydana w dniu 21.11.2018 r. Decyzję wykonano 15.07.2020r.
2. Wodociąg Oszkowice – decyzja o warunkowej przydatności wody do spożycia ze względu na wystąpienie bakterii grupy coli wydana w dniu 30.12.2019 r. Decyzję wykonano 13.01.2020r.

Na wykresie poniżej jest przedstawiony stosunek liczby ludności korzystającej w trakcie 2020 roku z wody o dobrej jakości do liczby ludności korzystającej z wody o kwestionowanej jakości. Jak wynika z wykresu jest to niewielki odsetek.

Rys. 3 Liczba ludności pow. łowickiego korzystająca z wody o dobrej i kwestionowanej jakości w trakcie 2020 roku.

Do działań naprawczych, które przeprowadzili administratorzy sieci wodociągowych, w których wystąpiła niewłaściwa jakość wody do spożycia, należały:

- płukanie instalacji wodociągowej i/lub urządzeń uzdatniających, ustawianie odpowiednich parametrów eksploatacyjnych i technologicznych w procesie uzdatniania np. przepustowość pompy, napowietrzanie, regulacja zaworów lub wymiana złożeń – gdy wystąpiły przekroczenia wskaźników/parametrów fizykochemicznych,
- dezynfekcja wody oraz płukanie sieci, studni czy urządzeń, montaż sterylizatorów wody – gdy kwestionowano jakość wody pod względem mikrobiologicznym.

Liczba wodociągów z zakwestionowaną jakością wody w 2020r., w porównaniu do 2019 r., nie uległa zmianie. We wszystkich wodociągach w 2020 r. jakość wody kwestionowana była ze względu na wystąpienie zanieczyszczenia mikrobiologicznego.

W sytuacjach wystąpienia przekroczeń dopuszczalnych wartości parametrów mikrobiologicznych, przedsiębiorstwa wodociągowe miały obowiązek podjęcia natychmiastowych działań naprawczych w celu poprawy jakości wody, aby w jak najszybszym czasie zniwelować potencjalne zagrożenia zdrowotne powodowane przez wodę zanieczyszczoną

mikrobiologicznie. Ponadto zapewniono odbiorcom wody zastępcze źródło wody do spożycia. PPIS w Łowiczu w celu ochrony ludności przed negatywnymi skutkami spożywania wody nieodpowiedniej jakości, formułował treści komunikatów o zasadach użytkowania wody do spożycia. Komunikaty przekazywane były właściwym samorządom odpowiedzialnym za zbiorowe zaopatrzenie ludności w wodę pitną w celu podania ich do publicznej wiadomości konsumentów, a także każdorazowo umieszczane na stronie internetowej PSSE w Łowiczu.

Odbiorcom wody z sieci, w których wystąpiły nieprawidłowości w mikrobiologicznej jakości wody zapewniano zastępcze źródła wody do spożycia z innych ujęć. Natomiast w przydatku oceny wody jako warunkowo przydatnej do spożycia mogła być ona wykorzystywana tylko po jej przegotowaniu. Na czas prowadzenia działań naprawczych odbiorcy wody mogli z niej korzystać bez większych utrudnień.

Na koniec roku we wszystkich wodociągach, w których wystąpiły nieprawidłowości prowadzone prace naprawcze skutkowały poprawą jakości wody.

W przypadkach stwierdzenia zanieczyszczeń fizykochemicznych wątpliwości budził podwyższony poziom zawartości jonu amonowego, żelaza, manganu oraz mętności. Są to parametry, których zwiększona zawartość w wodzie (w odniesieniu do poziomów referencyjnych zawartych w polskich przepisach) w krótkim czasie nie stwarza zagrożenia dla zdrowia ludzkiego, natomiast jest uciążliwa dla konsumentów ze względu na pogorszenie właściwości organoleptycznych. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łowiczu biorąc pod uwagę analizę ryzyka zdrowotnego wynikającego z podwyższonych zawartości danego parametru nie wydawał decyzji administracyjnych tylko zalecał podjęcie działań naprawczych oraz wykonanie ponownej analizy wody w zakresie stwierdzonych nieprawidłowości. Były to każdorazowo sytuacje jednostkowe wynikające z problemów powstałych incydentalnie w punkcie poboru.

W odniesieniu do stanu sanitarno – technicznego urządzeń wodociągowych oraz budynków stacji uzdatniania wody na terenie powiatu łowickiego nie stwierdzono uchybień. Na stacjach uzdatniania wody w ciągu roku wykonane były drobne prace naprawcze oraz wymiana elementów armatury czy instalacji.

Na stacji uzdatniania wody w Sypniu i Dąbkowicach Górnych zamontowano sterylizatory wody – lampy UV oraz przeprowadzono prace przeglądu i regulacji parametrów pracy urządzeń wraz z ich demontażem i ponownym montażem.

Stopień skolonizowania instalacji wody ciepłej bakteriami Legionella sp.

Ciepła woda użytkowa może być środowiskiem rozwoju bakterii Legionella sp. Zachorowania wywołane przez pałeczki Legionella określane są jako legionellozy, wśród których najczęściej występującymi typami zachorowań są: choroba legionistów (ciężkie zapalenie płuc) i gorączka Pontiac. Do zachorowań może dojść podczas kąpieli drogą oddechową z uwagi na wytwarzający się areozol wodno – powietrzny. Mając to na uwadze w stacjonarnych podmiotach leczniczych oraz obiektach zamieszkania zbiorowego przeprowadza się badania na obecność tych bakterii w instalacji wody ciepłej.

W 2020 r. w nie wykonano w ramach nadzoru badań ciepłej wody użytkowej na obecność pałeczek Legionella sp. Badania przeprowadzały placówki w ramach kontroli wewnętrznej. Badanie wody z instalacji wody ciepłej wykonano w placówkach leczniczych w Szpitalu Miejskim w Łowiczu oraz w Oddziale Rehabilitacji i Fizjoterapii W Rulicach.

Ponadto ocenę jakości wody ciepłej wykonano również w jednym obiekcie noclegowym tj. Pokoje Gościnne Stadniny Koni w Walewicach.

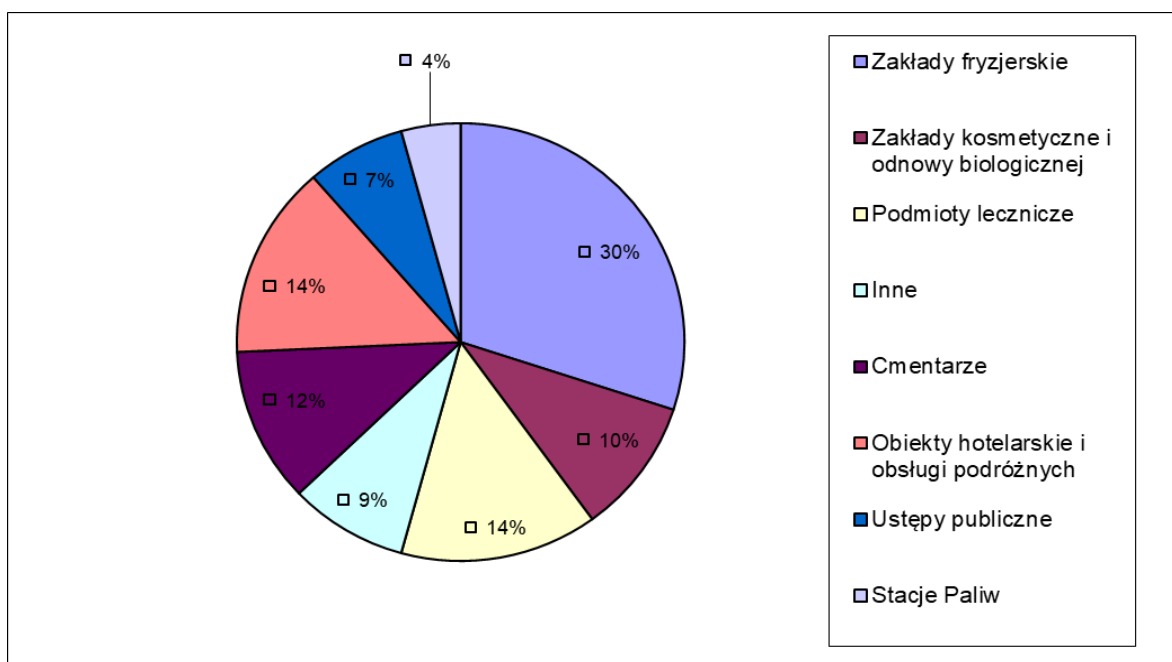
We wszystkich przebadanych obiektach wykonane badania próbek wody nie wykazały nieprawidłowości. Nie stwierdzono skolonizowania bakteriami *Legionella sp.* instalacji wody ciepłej w badanych obiektach.

Ocena sanitarna obiektów użyteczności publicznej

Sekcja Higieny Środowiska w zakresie Higieny Komunalnej w zakresie nadzoru nad obiektami użyteczności publicznej kontroluje obiekty o różnym zakresie działalności. W związku z powyższym nadzór sanitarny jest dosyć specyficzny, co wynika ze zróżnicowanych wymagań sanitarnych jakie powinny być spełniane przez osoby prowadzące daną działalność. Wśród obiektów objętych nadzorem sanitarnym, w ubiegłym roku, najliczniejszą grupę stanowiły zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej, obiekty noclegowe, podmioty lecznicze oraz cmentarze.

Łącznie w 2020 r. skontrolowanych zostało 117 obiektów użyteczności publicznej, wliczając w tę liczbę 47 obiektów związanych z zaopatrzeniem w wodę.

Na wykresie poniżej przedstawiono strukturę kontroli obiektów użyteczności publicznej wykonanych w 2020 r. w zakresie higieny komunalnej.

Rys. 4 Struktura kontrolowanych obiektów użyteczności publicznej w 2020 r.

Ocena stanu sanitarnego w obiektach użyteczności publicznej przedstawia się następująco:

Ustępy publiczne

W ewidencji PSSE w Łowiczu znajduje się 6 obiektów. W 2020r. skontrolowano 2 obiekty. Wszystkie obiekty są skanalizowane i z doprowadzoną bieżącą wodą z wodociągów publicznych. Podczas kontroli nie stwierdzono uchybień w zakresie stanu sanitarno – technicznego. Obiekty były dezynfekowane, utrzymywane czysto i w dobrym stanie sanitarno – technicznym, zaopatrzone w podstawowe środki higieny osobistej.

Pływalnia

Stały nadzór nad jakością wody na pływalni prowadzi jej zarządca zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz. U. z 2015 r., poz. 2016).

Zarządzający pływalnią w 2020 r. pobrał 44 próbki do badania w zakresie parametrów mikrobiologicznych oraz fizykochemicznych. W 2020r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łowiczu nie pobierał prób wody z pływalni.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łowiczu oceniając nadzór nad jakością wody na pływalni nie stwierdził uchybień.

Pomieszczenia sanitarne, szatnie i natryski utrzymywane były w należyтым stanie sanitarno - technicznym. Celem podniesienia standardu świadczonych usług wymieniono drzwi w łazienkach damskiej i męskiej oraz płytki podłogowe w korytarzu głównym.

Noclegownie i domy dla bezdomnych

Nadzorem objęto dwa obiekty służące jako noclegownie - Punkt Pomocy Mieszkaniowej w Łowiczu, ul. Kaliska 6B oraz Ośrodek Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Łyszkowicach. W 2020r. nie skontrolowano obiektów zgodnie z harmonogramem kontroli. W obu obiektach przeprowadzono kontrole interwencyjne na wniosek.

Stan sanitarno – techniczny noclegowni w Łowiczu oceniono jako dobry. Czystość bieżąca zachowana. Obiekty wyposażono w niezbędny sprzęt, tj. łóżka, stoły, krzesła, szafy oraz sanitariaty, w tym dla osób niepełnosprawnych. Ogólny stan sanitarno – techniczny ocenia się jako dobry.

Baza hotelowa

Na terenie nadzorowanym przez PSSE w Łowiczu jest 11 obiektów posiadających bazę noclegową. Przeprowadzono kontrole 8 obiektów w zakresie oceny stanu sanitarno - technicznego obiektów, właściwego wyposażenia pokoi, postępowania z bielizną oraz gospodarką ściekowo – odpadową. Pokoje noclegowe utrzymane były czysto z wyposażeniem w dobrym stanie sanitarno-technicznym. Pomieszczenia sanitariatów spełniają wymogi reżimu sanitarnego.

W obiektach zapewniony jest zapas środków myjąco – dezynfekcyjnych oraz bielizny pościelowej. Czystość bieżąca jest utrzymywana. Woda do obiektów doprowadzana jest z wodociągów publicznych, funkcjonujących na danym terenie. Prowadzona jest prawidłowa gospodarka ściekowa oraz gospodarka odpadami komunalnymi.

W obiektach kontrolowano również wdrożenie procedur przeciwepidemicznych w oparciu na wytyczne dla funkcjonowania hoteli/obiektów/pensjonatów w trakcie epidemii COVID-19 w Polsce. Obiekty te skontrolowano również w zakresie przestrzegania określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii zawartych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 roku w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem epidemii (Dz. U. z 2020r. poz. 2316 z późn. zm.). Nieprawidłowości w tym zakresie nie stwierdzano.

W jednym ze skontrolowanych obiektów wykonano prace remontowe tj. Zajazd Rozdroże w Nieborowie przeprowadzono remont 7 łazienek. W zakresie prac było odnowienie powierzchni ścian oraz sufitów, w tym położenie nowej terakoty i glazury oraz wymiana armatury łazienkowej.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej

Jest to najliczniejsza grupa obiektów użyteczności publicznej nadzorowana przez komórkę higieny komunalnej. W 2020 r. skontrolowano ich łącznie 28.

Zakłady, w których wykonuje się zabiegi związane z naruszeniem ciągłości tkanek (zakłady kosmetyczne) traktowane są ze szczególną uwagą. Ważne jest, aby zachowywane były reżimy sanitarne podczas świadczenia usług oraz podczas postępowania z narzędziami i sprzętem używanym podczas zabiegów.

W zakładach kosmetycznych kontrolowano właściwe postępowanie z narzędziami mogącymi powodować naruszenie ciągłości tkanki. Kontrole w tym zakresie nie wykazały uchybień. Narzędzia zabezpieczone były w sterylnych pakietach, przechowywane w zamykanych pojemnikach. Większość obiektów nie posiadała własnych autoklawów, dlatego w celu prawidłowej sterylizacji narzędzi korzystała z usług centralnej sterylizatorni ZOZ w Łowiczu na podstawie zawartych umów. W wielu obiektach podczas wykonywania zabiegów rezygnuje się z narzędzi wielokrotnego użytku, które powodują przerwanie ciągłości tkanki na rzecz sprzętu jednorazowego wykonanego ze sterylnych materiałów. Bieliznę wielokrotnego użytku w większości obiektów usługowych zastąpiono bielizną jednorazowego użytku, co zwiększyło bezpieczeństwo świadczonych usług.

Czynności kontrolne nie wykazały uchybień. W obiektach utrzymywana jest bieżąca czystość. Na bieżąco prowadzone są również drobne naprawy oraz prace konserwacyjne, polegające głównie na odnowieniu powierzchni ścian i sufitów. Ponadto w obiektach podczas kontroli weryfikowano wdrożenie wytycznych dla funkcjonowania poszczególnych obiektów w trakcie pandemii SARS-CoV-2. W tym zakresie nieprawidłowości nie stwierdzano.

W jednym ze skontrolowanych obiektów tj. Zakładzie Fryzjerskim VipHair przeprowadzony został remont w zakres którego wchodziła przebudowa łazienki, wyodrębnienie pomieszczenia socjalnego, wymiana podłóg oraz odnowienie powierzchni ścian i sufitów poprzez pomalowanie. W obiekcie wymieniono również elementy wyposażenia tj. meble.

Dworzec PKP

W ewidencji PSSE w Łowiczu jest jeden Dworzec PKP. W odniesieniu do stanu sanitarno – porządkowego pomieszczeń dworca PKP podczas kontroli nie stwierdzono uchybień. Otoczenie obiektu utrzymane czysto, wyznaczone miejsca postojowe dla pociągów oraz stanowiska dla osób podróżujących wyposażone są w ławki i kosze na śmieci. Na terenie dworca trwają prace remontowe polegające na przebudowie infrastruktury peronów z planowanym terminem zakończenia do końca 2023 r. Do chwili obecnej zlikwidowano stare przejście nadziemne na perony, wymieniono tory przy peronie pierwszym oraz zrobiono zadaszenie na wspomnianym peronie. Trwają również prace nad nowym przejściem podziemnym na perony, rozpoczęła się modernizacja peronu drugiego. W obiekcie podczas kontroli zweryfikowano wdrożenie procedur przeciwpidemicznych w trakcie pandemii SARS-CoV-2. W tym zakresie nieprawidłowości nie stwierdzono.

Cmentarze

W ewidencji PSSE w Łowiczu znajdują się 22 obiekty. W 2020r. skontrolowano 8 obiektów. Stan sanitarno – porządkowy wszystkich skontrolowanych cmentarzy nie budził zastrzeżeń. Tereny cmentarzy są ogrodzone, z wyznaczonymi alejkami, Na cmentarzach zapewniony jest dostęp do bieżącej wody oraz kontenerów na odpady stałe. Odbiór odpadów zorganizowany zgodnie z obowiązującymi wymogami.

Zakłady pogrzebowe

Na terenie nadzorowanego powiatu funkcjonują 3 zakłady pogrzebowe. W 2020r. przeprowadzono kontrolę 1 zakładu. Kontrola stanu sanitarno – porządkowego zakładu nie wykazała uchybień.

W obiektach znajdują się prawidłowo funkcjonujące chłodnie do przetrzymywania zwłok. Zapewniono wystarczającą ilość środków dezynfekcyjno – myjących do utrzymania bieżącej czystości. Samochody do przewozu zwłok spełniają warunki wymagane dla pojazdów tego typu. Samochody są trwale oznakowane w sposób wskazujący na ich przeznaczenie, kabina kierowcy jest odizolowana od części przeznaczonej na umieszczenie zwłok lub szczątków ludzkich. W części przeznaczonej do transportu zwłok nie ma miejsc siedzących, zapewnione zabezpieczenie przed przesuwaniem się trumny podczas przewozu.

Inne obiekty

W skład innych obiektów wchodzi: stacje paliw, obiekty sportowe, tabor, parki, obiekty kulturalno - widowiskowe, zakłady terapii zajęciowej, piaskownice, place zabaw, miejsca obsługi podróżnych. Przeprowadzane kontrole sanitarne w tych obiektach nie wykazały uchybień w zakresie stanu sanitarno – technicznego.

Podczas przeprowadzonych kontroli zwracana była uwaga nie tylko na przestrzeganie przepisów sanitarnych w obiektach objętych nadzorem, ale również na porządek i estetykę przestrzeni miejskich. W skontrolowanych obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości.

W jednym z obiektów, który w ubiegłym roku skontrolowano podniesiono standard świadczonych usług poprzez odnowienie łazienek oraz odnowienie przez pomalowanie pomieszczenia jednej pracowni.

W związku z występującym staniem epidemii na terenie powiatu łowickiego nie były organizowane imprezy masowe.

Do zadań Higieny Komunalnej należy nadzór nad ekshumacjami oraz przewozem zwłok. W 2020 r. wydano 12 decyzji związanych z ekshumacjami zwłok oraz 8 postanowień dotyczących przywozu zwłok z zagranicy.

W dziale Higieny Komunalnej realizowane są również kontrole interwencyjne na wnioski mieszkańców powiatu. W ubiegłym roku rozpatrzono 12 wniosków. Interwencje dotyczyły niewłaściwego stanu sanitarnego obiektów użyteczności publicznej, przestrzegania reżimu sanitarnego w zakresie zapobiegania epidemii koronawirusa SARS-CoV-2 oraz uciążliwości środowiskowych. Wnoszący podanie dostawali odpowiedzi pisemne. Na wnioski wymagające przeprowadzenia kontroli odpowiadano po przeprowadzonych działaniach kontrolnych. Działania kontrolne nie wykazały uchybień w zgłaszanym zakresie, tylko w jednym przypadku wydano zalecenie, które zostało wykonane. W dwóch przypadkach sprawy były przekazywane do rozpatrzenia przez inny organ zgodnie z kompetencjami.

W działalności sekcji prowadzone są również działania edukacyjno – informacyjne. Pracownicy sekcji współpracują z władzami samorządowymi w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego wody. Na bieżąco przekazywane są informacje o wydanych ocenach jakości wody. W przypadkach nieprawidłowości informowani są producenci wody, władze samorządowe, centrum zarządzania kryzysowego, Powiatowy Lekarz Weterynarii oraz konsumenci wody.

Ponadto do Starostwa Powiatowego w Łowiczu przygotowywane są informacje okresowe i roczne dotyczące zapewnienia zdrowia i bezpieczeństwa na terenie powiatu łowickiego.

Informacje Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łowiczu w zakresie działalności sekcji, w tym regularnie o jakości wody oraz innych istotnych zagadnieniach umieszczane są na naszej stronie internetowej w zakładce *komunikaty* lub *aktualności*. W każdym przypadku zapytania od prasy lub mediów przekazywane są informacje z zakresu prowadzonego nadzoru.

Podczas przeprowadzonych kontroli pracownicy sekcji przekazują na bieżąco niezbędne informacje z zakresu wymogów sanitarnych dla prowadzenia danej działalności. Pracownicy są również dostępni dla mieszkańców powiatu łowickiego celem udzielania informacji w zakresie merytorycznym higieny komunalnej.

Pracownicy sekcji brali udział we wszystkich niezbędnych czynnościach administracyjnych związanych ze zwalczaniem epidemii koronawirusa SARS-CoV-2.

Podsumowując działania w zakresie Higieny Komunalnej na terenie powiatu łowickiego można uznać, że nie wystąpiły poważne sytuacje mogące wpłynąć negatywnie na bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców powiatu. Stały nadzór nad obiektami użyteczności publicznej pozytywnie wpłynął na ich bezpieczeństwo sanitarno – techniczne. W ciągu roku w miarę potrzeb w obiektach były przeprowadzane drobne prace remontowe polegające na malowaniu pomieszczeń lub ich części oraz na wymianie poszczególnych elementów wyposażenia wykazujących cechy zużycia lub zniszczenia.

W przypadku wystąpienia nieprawidłowości były podejmowane odpowiednie działania naprawcze celem eliminacji i lub maksymalnej minimalizacji ryzyka. Stwierdzone uchybienia mogące stanowić potencjalne zagrożenia dla zdrowia człowieka i były usuwane z rygiorem natychmiastowej wykonalności.

Działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łowiczu w zakresie nadzoru nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę skutkowały tym, że na koniec 2020 r. wszyscy mieszkańcy powiatu korzystali z wody o właściwych parametrach jakości. Ujmując to w liczbach w trakcie roku z wody o kwestionowanej jakości korzystało 7,14% ogółu społeczeństwa powiatu łowickiego, natomiast na koniec roku liczba ta spadła do 0.

HIGIENA PRACY

W ewidencji Sekcji Higieny Środowiska w zakresie Higieny Pracy w 2020 roku na nadzorowanym terenie powiatu łowickiego znajdowało się 432 zakłady pracy.

Najliczniejszą grupę stanowiły zakłady zaliczane do następujących rodzajów jednostek klasyfikacyjnych wg Polskiej Klasyfikacji Działalności:

Lp.	Grupa obiektów wg PKD (2007)		Liczba obiektów
1.	01. Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową	-	11
2.	10. Produkcja artykułów spożywczych	-	31
3.	14. Produkcja odzieży	-	33
4.	23. Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	-	19
5.	25. Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	-	22
6.	43. Roboty budowlane specjalistyczne	-	11
7.	45. Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi, naprawa pojazdów samochodowych	-	36
8.	46. Handel hurtowy z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	-	47
9.	47. Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	-	58
10	49. Transport lądowy oraz transport rurociągowy	-	33

Biorąc pod uwagę liczbę zatrudnionych pracowników ewidencja zakładów przedstawia się następująco:

1. Zakłady zatrudniające do 9 pracowników – 279
2. Zakłady zatrudniające od 10 do 49 pracowników – 118
3. Zakłady zatrudniające od 50 do 249 pracowników – 28
4. Zakłady zatrudniające 250 i więcej pracowników – 7

Kształtowanie się zatrudnienia w latach 2016 – 2020:

W ostatnim pięcioleciu na terenie powiatu łowickiego nie zmieniła się znacząco struktura zatrudnienia. Większość przedsiębiorców prowadzi małe zakłady, w których ilość zatrudnianych nie przekracza 10 osób. Wzrosła liczba zakładów, które dają pracę większej liczbie osób niż 250. Obserwowany jest niewielki wzrost ilości zakładów zapewniających miejsca pracy. Na przestrzeni 2016 – 2020 r. ilość zakładów oscylowała w granicach 410-430. W roku 2020 ich liczba nie uległa zmianie w stosunku do roku poprzedniego i wynosiła 432.

Zgodnie z planem zasadniczych zamierzeń przyjętym na 2020 r. w zakładach objętych ewidencją prowadzony był bieżący nadzór sanitarny w zakresie:

- Ocena narażenia zawodowego pracowników narażonych na substancje rakotwórcze zawarte w lekach cytostatycznych;
- Ocena stanu sanitarnego powiatu w zakresie ograniczania zagrożeń zdrowia publicznego stwarzanych przez środki zastępcze, nowe substancje psychoaktywne, prekursorzy narkotyków kat. 2 i 3, substancje chemiczne, ich mieszaniny, produkty biobójcze, detergenty;
- Prekursorów narkotykowych kat. 2 i 3 zgodnie z formularzami INCB;
- Warunków pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach sektora gospodarki odpadami i ściekami;
- Działań związanych z realizacją inicjatyw Forum wymiany informacji Europejskiej Agencji Chemikaliów w Helsinkach w zakresie egzekwowania przepisów rozporządzenia REACH i CLP;
- Działań w ramach współuczestnictwa w wybranych projektach sieci CLEEN;
- Przygotowania pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bhp podczas prac usuwania bądź zabezpieczania wyrobów zawierających azbest w ramach realizacji rządowego „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”;

W 2020 roku skontrolowano 48 zakładów pracy przeprowadzając przy tym 48 kontroli sanitarnych. Szczegółową liczbę kontroli w rozbiciu na poszczególne zagadnienia tematyczne zostały przedstawione poniżej, i tak:

- W ramach nadzoru nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami przeprowadzono 14 kontroli.

Na nadzorowanym terenie powiatu łowickiego są trzy zakłady, które zajmują się konfekcjonowaniem, czyli łączeniem komponentów wchodzących w skład danego produktu. Są to tzw. „dalsi użytkownicy – formulatorzy” substancji chemicznych sporządzanych głównie do celów budowlanych oraz płynów służących do mycia pojazdów a także szyb i reflektorów w warunkach letnich i zimowych. Poza dalszymi użytkownikami kontrolowani są również przedsiębiorcy, wprowadzający do obrotu substancje w postaci własnej lub jako składniki w preparatach według ewidencji obiektów, ich liczba wynosi 25 oraz 63 stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny;

- W zakresie występowania prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3 wykorzystywanych do nielegalnej produkcji narkotyków i substancji psychotropowych – przeprowadzono 7 kontrole, które wykazały że zakłady respektują wymogi obowiązującego prawa. Należy zaznaczyć, że na terenie powiatu łowickiego nie stwierdzono dotychczas podmiotów produkujących lub importujących te substancje.
- W zakresie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy w 2020 roku nie były przeprowadzone kontrole.
- Przeprowadzono także 24 kontrole z zakresu występowania zagrożeń biologicznych w miejscu pracy. Na terenie powiatu łowickiego zarejestrowano dotychczas 98 zakładów, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne. Stwierdzono, że liczba osób narażonych na te czynniki wynosi 440 w grupie 2 i 3, grupa 4 nie występuje.
- W roku 2020 nie były przeprowadzone kontrole dotyczące warunków pracy podczas zabezpieczania i usuwania wyrobów zawierających azbest.
- W zakresie wprowadzania do obrotu produktów biobójczych przeprowadzono 2 kontrole oraz 2 kontrole w zakresie stosowania produktów biobójczych. W tym obszarze stwierdzono zgodność działań z obowiązującym w tej sprawie rozporządzeniem.

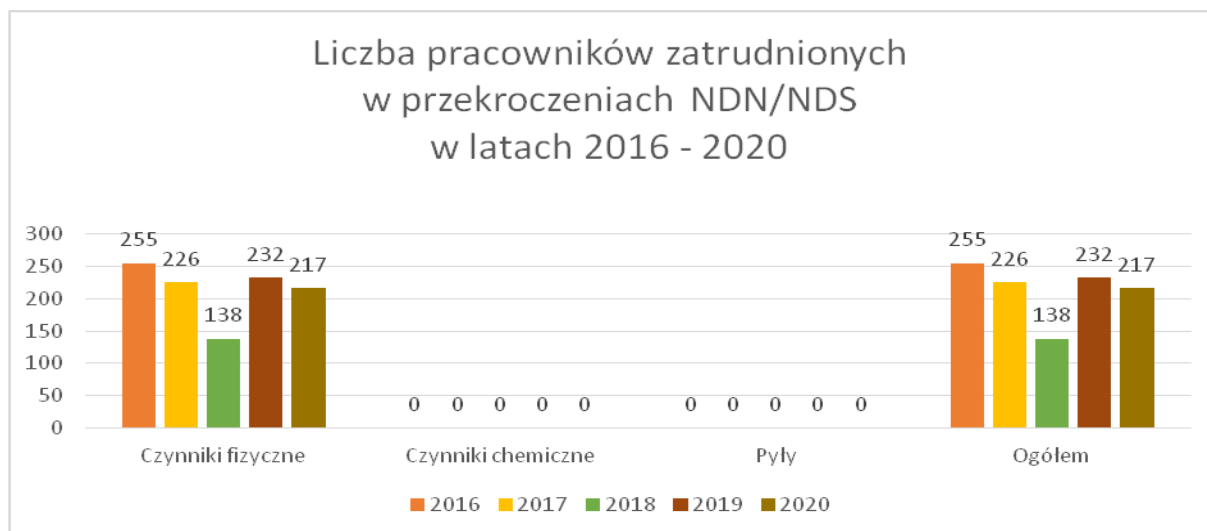
Przekroczenia normatywów higienicznych NDN i NDS czynników szkodliwych stwierdzono w 11 zakładach pracy.

Analizując wyniki pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy należy stwierdzić, że w dalszym ciągu szczególnym zagrożeniem występującym na stanowiskach pracy w nadzorowanych zakładach jest występowanie nadmiernego hałasu przekraczającego dopuszczalne normy. Stwierdzono, że zatrudnienie w zakładach na stanowiskach

w przekroczeniach NDN hałasu zmniejszyło się się w stosunku do roku ubiegłego (232) i wynosi 217 osoby.

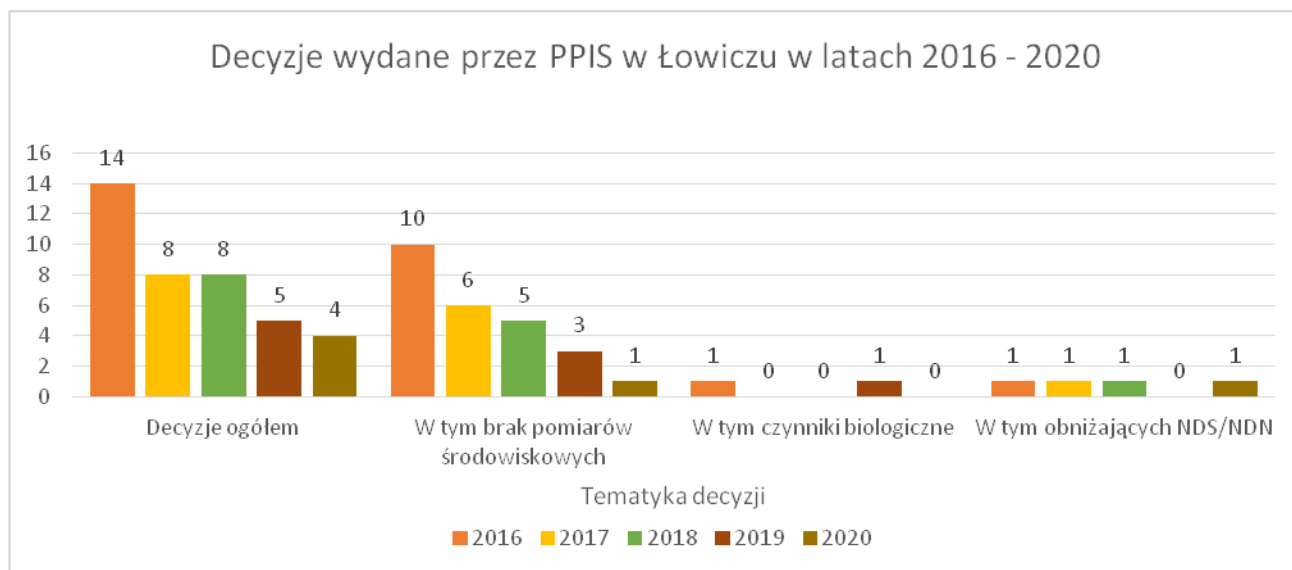
Z grupy PKD 10 występują przekroczenia NDN w 2 zakładach pracy. Decyzje na obniżenie poziomu natężenia hałasu nie zostały wydane ze względu na podejmowane działania zapobiegawcze poprzez pracodawców oraz ze względu na charakter produkcji i profil technologiczny. Nieustannie prowadzone są prace modernizacyjne związane z rozbudową zakładów, hal produkcyjnych, magazynowych i wymianą parku maszynowego i zmianami technologii produkcji. Pracodawca systematycznie przeprowadza badania i pomiary czynników szkodliwych na stanowiskach pracy i ocenia ryzyko zawodowe pracowników pracujących w narażeniu na hałas. Ze względu na przekroczenia norm opracowano i wdrożono program działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia poziomu hałasu na stanowiskach pracy oraz dostosowują te działania do potrzeb pracowników należących do grup szczególnego ryzyka. Badania lekarskie są przeprowadzane przez lekarza z uprawnieniami do badań profilaktycznych pracowników oraz przeprowadzane są badania audiometryczne słuchu zgodnie z zaleceniem lekarza prowadzącego profilaktyczną opiekę medyczną nad pracownikami, w tym u pracowników zatrudnionych w przekroczeniach NDN hałasu. Na podstawie przeprowadzonych badań lekarskich nie stwierdzono u pracowników przeciwwskazań do wykonywania pracy na obecnych stanowiskach pracy. Zatrudnieni pracownicy stosują indywidualne i atestowane ochronniki słuchu, których skuteczność została potwierdzona pomiarami.

Przekroczenia normatywów higienicznych na stanowiskach pracy w latach 2016 – 2020 zobrazowano na poniższym wykresie.

W celu poprawy tej sytuacji wydano 4 decyzje administracyjne, z których 1 to decyzja nakazująca przeprowadzenie badań środowiska pracy.

Poniższy wykres przedstawia postępowanie administracyjne i egzekucyjne dotyczące warunków higieniczno-sanitarnych.

Realizując zadania wynikające z bieżącego nadzoru sanitarnego w 2020 r. wydano 4 decyzje dotyczące poprawy warunków pracy. Liczba nakazów w wydanych decyzjach przedstawia się następująco:

1. Nakaz przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy – 1 (w zakładach z branży PKD - 13)+ 1 decyzja wydłużająca termin wykonania w/w nakazu (w związku z SARS-CoV-2);
2. Nakaz obniżenia natężenia hałasu do granicy NDN na stanowisku pracy (w zakładzie z branży PKD – 23)
3. Nakaz bezwzględne stosowania atestowanych ochronników słuchu zmniejszających poziom hałasu, co najmniej do wartości dopuszczalnej (w zakładzie z branży PKD – 23)
4. Nakaz udokumentowania pomiarami poprawy warunków pracy z przekroczeniami czynników szkodliwych dla zdrowia (w zakładzie z branży PKD – 23)
5. Nakaz zapewnienia zaplecza socjalnego dla pracowników -1 (w zakładzie z branży PKD – 46).

Działalność oświatowo - zdrowotna

Z uwagi na aktualną sytuację epidemiologiczną związaną z występowaniem koronawirusa SARS CoV-2 na terenie Polski, pracownicy Sekcji Higieny Środowiska w zakresie Higieny Pracy PSSE w Łowiczu prowadzili wzmożone działania polegające na informowaniu pracodawców i pracowników dotyczące: organizacji pracy, bezpieczeństwa zdrowotnego, rozwiązań technicznych oraz działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących zasad higieny, dezynfekcji zakładu i stanowisk pracy. Informowano pracodawców o konieczności organizowania miejsc pracy w taki sposób, aby była możliwość zachowania bezpiecznej odległości między pracownikami w trakcie pracy, w trakcie przerw przeznaczonych na spożywanie posiłków, podczas przebywania w szatniach jak również podczas wchodzenia i wychodzenia z pracy. Pracownicy działu Higieny Pracy PSSE w Łowiczu przesyłali do zakładów pracy materiały zawierające wskazówki w jaki sposób zmniejszyć zagrożenie związane z zakażeniem się pracowników wirusem SARS CoV-2 w trakcie wykonywanych prac na terenie zakładu poprzez stosowanie środków ochrony zbiorowej, dbanie o sprawną i wydajną wentylację pomieszczeń pracy, środki organizacyjne np. zmianowość, ilość przerw w pracy, środki ochrony osobistej np. maski, półmaski, itp. Pracodawcom zwracano uwagę, aby zwracali szczególną uwagę na zachowanie pracowników i obowiązkowe stosowanie przez nich dostępnych na terenie zakładów środków do dezynfekcji rąk i stanowisk pracy oraz przypominanie o zasadach związanych z higieną osobistą.

Pracownicy Sekcji Higieny Środowiska w zakresie Higieny Pracy w ramach działalności oświatowo – zdrowotnej współpracowali z samodzielnym stanowiskiem Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia, oraz z pozostałymi Sekcjami Powiatowej Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej w Łowiczu. Założenia programów promocji zdrowia oraz wytyczne pracy oświatowo – zdrowotnej zostały przekazane pracownikom Higieny Pracy, a następnie w postaci rozmów indywidualnych i instruktaży przedstawiane pracownikom nadzorowanych zakładów.

Podczas przeprowadzonych w 2020 r. kontroli zwracano uwagę na obowiązek przestrzegania zakazu palenia tytoniu w zakładach. Sprawdzano realizację ustawy w zakresie zakazu palenia w miejscach publicznych. Pracownicy SHŚ/HP udzielali porad związanych z przepisami ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych oraz dostosowania miejsc pracy, środków ochrony pracowników przed czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy.

Współpraca z Państwową Inspekcją Pracy, Służbą Medycyny Pracy oraz innymi instytucjami w 2020 r.

W roku 2020 nie były przeprowadzane wspólne kontrole z Państwową Inspekcją Pracy, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska, Powiatowym Lekarzem Weterynarii oraz Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej. Ze względu na zaistniałą sytuację epidemiologiczną w kraju działalność pracowników PSSE Sekcji Higieny Środowiska/Higieny Pracy została ograniczona w znacznym stopniu. Większość prac wykonywanych w 2020 r. polegała na obsłudze zgłoszeń związanych z SARS CoV-2.

Działania podejmowane w związku z prowadzonym nadzorem nad środkami zastępczymi.

PSSE w Łowiczu prowadzi monitoring bieżący nad wprowadzaniem do obrotu środków zastępczych oraz monitoring zatruc środkami zastępczymi w powiecie łowickim.

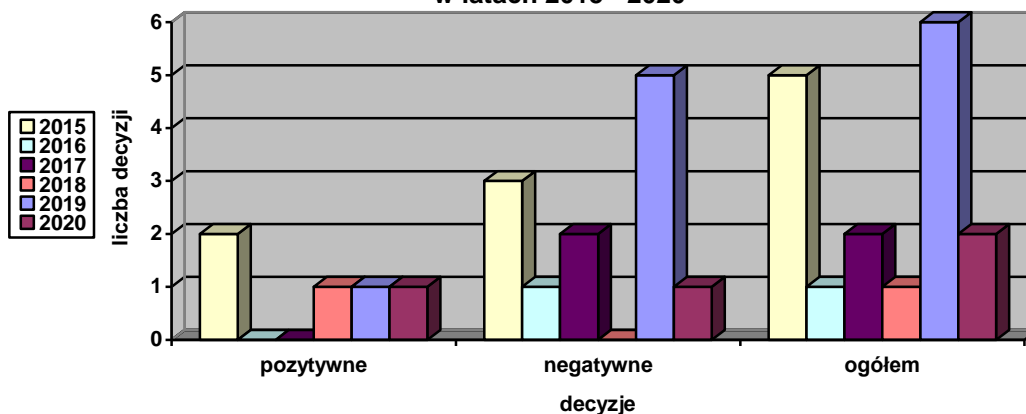
Na terenie powiatu łowickiego nie ma sklepów z dopalaczami. Zostały one zlikwidowane w 2010 r.

W ramach monitoringu zatruc środkami zastępczymi w powiecie łowickim w 2020 r. nie odnotowano żadnego zatrucia dopalaczami.

Choroby zawodowe

W obszarze chorób zawodowych w 2020 r. przeprowadzono 4 postępowania. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łowiczu wydał 1 decyzję stwierdzającą chorobę zawodową (boreliozę) oraz 1 decyzję o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej (przewlekłej choroby obwodowego układu nerwowego wywołaną sposobem wykonywania pracy - prawostronny zespół cieśni w obrębie nadgarstka).

Decyzje wydane przez PPIS w Łowiczu w sprawie chorób zawodowych w latach 2015 - 2020

HIGIENA DZIECI I MŁODZIEŻY

W roku 2020 w ewidencji higieny dzieci i młodzieży było **78** placówek stałych (tyle samo w roku ubiegłym), w których przebywało **2869** dzieci oraz **22** turnusy wypoczynku, zgłoszone w elektronicznej bazie wypoczynku Ministerstwa Edukacji Narodowej (w roku ubiegłym **24**), z których korzystało **214** uczestników. Zmiany w ewidencji placówek dotyczą poszczególnych typów placówek nauczania i wychowania i mają związek m. in. z objęciem nadzorem przez PSSE w Łowiczu 9 placówek, będących dotychczas w nadzorze WSSE w Łodzi, tj.: I Liceum Ogólnokształcące im. J. Chełmońskiego w Łowiczu, II Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Łowiczu, Zespół Szkół Ponadpodstawowych Nr 1 im. 10 Pułku Piechoty w Łowiczu, Zespół Szkół Ponadpodstawowych Nr 2 Centrum Kształcenia Zawodowego im. Tadeusza Kościuszki w Łowiczu, Zespół Szkół Ponadpodstawowych Nr 3 im. Wł. Stanisława Reymonta w Łowiczu, Zespół Szkół Ponadpodstawowych Nr 4 im. Wł. Grabskiego w Łowiczu, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Kiernozi, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Brzechwy w Łowiczu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Łowiczu.

Dane dotyczące poszczególnych typów stałych placówek nauczania i wychowania przedstawia wykres poniżej:

ŻŁOBKI I KLUBY DZIECIĘCE

W porównaniu do roku ubiegłego liczba żłobków uległa zmianie. W roku 2020 rozpoczęły działalność 2 żłobki (Gminny Żłobek w Dzierzgówku oraz Gminny Żłobek w Nowych Zdunach). W 2020 r. funkcjonowało 5 żłobków (3 w roku 2019), w których przebywało 30 dzieci (49 w roku 2019). Stan sanitarny żłobków nie budził zastrzeżeń.

PRZEDSZKOLA

W 2020 roku funkcjonowało łącznie 20 przedszkoli, w tym 2 w zespołach (w 2019 r. łącznie 35 w tym 2 w zespołach). Różnica w ilości placówek wynika ze zmiany kwalifikacji 15 oddziałów przedszkolnych funkcjonujących w szkołach podstawowych. Skontrolowano 5 (w roku ubiegłym 20) przy łącznej liczbie kontroli tego typu placówek - 7. Większość przedszkoli posiada dobre warunki lokalowe. We wszystkich placówkach zapewniony był dostęp do ciepłej bieżącej wody w sanitariatach oraz środki do utrzymania higieny osobistej. Standardy dostępności do urządzeń sanitarnych, także zachowano we wszystkich placówkach. W jednym przedszkolu nie zapewniono bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu. Dyrektora przedszkola ukarano mandatem karnym w kwocie 200 zł. W pozostałych placówkach nie stwierdzono uchybień w stanie sanitarnym.

SZKOŁY

W roku 2020 skontrolowano 17 szkół różnego typu (22 w roku ubiegłym). Do ewidencji placówek włączono: 2 szkoły podstawowe (Samorządowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Łowiczu oraz Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia w Łowiczu), ponadpodstawową szkołę zawodową (Niepubliczna Szkoła Muzyczna II stopnia w Łowiczu). Dokonano zmiany kwalifikacji 1 szkoły, tj. LO.

➤ Ocena stanu technicznego szkół

Podobnie jak w latach ubiegłych w szkołach na terenie powiatu łowickiego prowadzono drobne remonty oraz prace remontowo-konserwatorskie. Remont generalny kontynuowano w Szkole Podstawowej im. Tadeusza Kościuszki w Stachlewie. Przebudowa istniejącej szkoły dotyczyła m. in.: przebudowy i modernizacji pomieszczeń kuchennych i stołówki, budowy windy, przebudowy toalet i dostosowania dla osób niepełnosprawnych, modernizacji instalacji

sanitarnej i grzewczej, modernizacji instalacji elektrycznej, wymiany stolarki okiennej i drzwiowej, wymiany podłóg, gipsowania i malowania ścian, modernizacji wentylacji. Rozbudowę prowadzono również w Przedszkolu Samorządowym w Kiernozi. W znacznym zakresie prace remontowe dotyczyły Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. J. Dziubińskiej w Zduńskiej Dąbrowie: przebudowa warsztatu i garaży na nowoczesny budynek diagnostyki pojazdów i maszyn rolniczych wraz z halą, stołówki i kuchni w internacie, rewitalizacja drzewostanu oraz modernizacja zbiornika wodnego. Pozostałe remonty w placówkach oświatowych dotyczyły pojedynczych pomieszczeń i drobnych remontów.

➤ **Ocena warunków do utrzymania higieny osobistej**

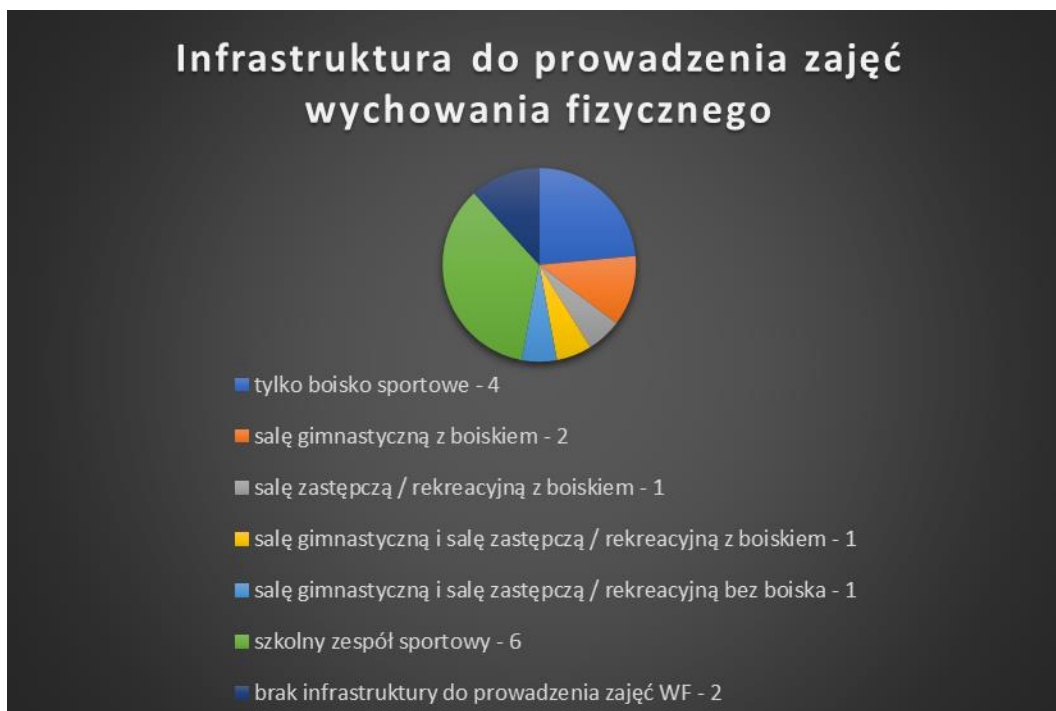
Wszystkie skontrolowane szkoły podłączone są do wodociągów, kanalizację centralną miejską/gminną posiadało łącznie **5** placówek, zbiorniki bezodpływowe typu szambo - **6**, własną oczyszczalnię ścieków - **6**. Żadna szkoła nie posiada ustępów zewnętrznych.

W ramach sprawowanego nadzoru, podobnie jak w roku ubiegłym, szczególną uwagę zwracano na zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do utrzymania higieny osobistej. Wszystkie placówki zapewniały dostęp do ciepłej wody w sanitariatach oraz odpowiednie wyposażenie w środki do utrzymania higieny osobistej. Na 17 szkół skontrolowanych w 2020 r., natryskownie w szkolnych zespołach sportowych posiadało **6** placówek (35,3%). W **2** (11,8%) były one używane tylko po dodatkowych zajęciach, zaś w **4** szkołach (23,5%) były one nieużywane.

➤ **Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego**

Jednym z kryteriów oceny stanu sanitarnego w szkołach powiatu łowickiego była infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego. W roku 2020 na 17 skontrolowanych szkół, **4** szkoły posiadały tylko samo boisko, **2** szkoły salę gimnastyczną z boiskiem, salę zastępczą/ rekreacyjną z boiskiem **1**, salę gimnastyczną i salę zastępczą/ rekreacyjną z boiskiem **1**, salę gimnastyczną i salę zastępczą/ rekreacyjną bez boiska **1**, zaś szkolne zespoły sportowe z boiskiem **6** szkół, **2** szkoły nie posiadały infrastruktury do prowadzenia zajęć WF.

Infrastrukturę do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego przedstawia wykres poniżej:

W szkołach nie posiadających sal gimnastycznych zajęcia prowadzone są na świeżym powietrzu, bądź realizacja programu WF odbywa się w salach innych szkół. Niektóre placówki (3) korzystały dodatkowo z innych obiektów poza placówką, tj.: z boiska/ stadionu sportowego (1), basenu (1), sali gimnastycznej (1).

Stan sanitarny zespołów sportowych uznano za dobry.

➤ **Warunki pracy ucznia**

W ramach sprawowanego nadzoru oceniano również zapewnienie dzieciom właściwych warunków higieny procesu nauczania, w tym higieniczną ocenę rozkładów zajęć lekcyjnych w zakresie równomiernego rozłożenia zajęć na przestrzeni tygodnia, sprawdzano także zapewnienie warunków do pozostawiania w szkole podręczników i przyborów szkolnych – wszystkie placówki stwarzały taką możliwość (bez zmian w porównaniu do roku 2019).

➤ **Substancje i preparaty chemiczne w szkolnych pracowniach**

Spośród 17 skontrolowanych szkół 3 (17,6%) posiadało pracownie chemiczne. W trakcie kontroli szczególną uwagę zwracano na odpowiednie przechowywanie i oznakowanie niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin w szkolnych pracowniach chemicznych oraz posiadanie aktualnego ich spisu. W skontrolowanych placówkach uczniowie byli zapoznani

z treścią kart charakterystyk. W pracowniach w widocznym miejscu znajdowały się regulaminy oraz instrukcje bhp, określające zasady bezpiecznego korzystania z wyposażenia.

➤ **Posiadanie certyfikatów dla mebli szkolnych, przedszkolnych oraz urządzeń i sprzętu sportowego w roku 2020**

W ramach kontroli szkół przeprowadzanych w 2020 r. kontynuowano sprawdzanie mebli i sprzętu sportowego pod kątem posiadania certyfikatów. Kontrolą objęto meble i sprzęt w 22 placówkach (5 przedszkolach, 17 szkołach). W roku 2019 oceny dokonano w 42 placówkach (19 przedszkolach, 23 szkołach).

Certyfikaty mebli szkolnych i przedszkolnych

Na podstawie przeprowadzonych kontroli: 21 placówek (95,5%) zakwalifikowano jako posiadające meble zakupywane po 1997 r.; 1 placówka (4,5%), tj. szkoła w której prowadzone jest kształcenie dla dorosłych w systemie zaocznym (LO), posiada wyłącznie meble zakupione przed 1997 r., co wiąże się z brakiem sprzętu certyfikowanego.

Odsetek mebli z certyfikatami przedstawia poniższa tabela i wykres:

Zakres certyfikatów	Rok 2020	
	Liczba placówek	%
do 25% mebli z certyfikatem	0	0
do 50 % mebli z certyfikatem	4	18
powyżej 50% mebli z certyfikatem	2	9
100% mebli z certyfikatem	15	68
meble bez certyfikatów	1	5

Z analizy powyższych danych wynika, że zdecydowana większość skontrolowanych szkół i przedszkoli posiada 100% mebli z certyfikatami (15 placówek), powyżej 50% mebli z certyfikatami (2 szkoły), do 50% mebli z certyfikatami (4 szkoły). Jedna szkoła, tj. LO dla dorosłych, prowadzące zajęcia w systemie zaocznym posiada meble bez certyfikatów (wszystkie zakupione przed 1997 r.).

Urządzenia i sprzęt sportowy

W 2020 r. kontrolą objęto 19 placówek (4 przedszkola, 15 szkół).

W 2019 r. skontrolowano 35 placówek (23 szkoły oraz 12 przedszkoli) posiadających salę gimnastyczną i/lub plac zabaw.

Odsetek sprzętu i urządzeń z certyfikatami przedstawiono w tabeli i na wykresie poniżej:

Zakres certyfikatów	Rok 2020	
	Liczba placówek	%
do 25% urządzeń i sprzętu z certyfikatem	2	11
do 50 % urządzeń i sprzętu z certyfikatem	1	5
powyżej 50% urządzeń i sprzętu z certyfikatem	4	21
100% urządzeń i sprzętu z certyfikatem	12	63
urządzenia i sprzęt bez certyfikatów	0	0

Z przedstawionych danych wynika, że wszystkie placówki posiadają urządzenia i sprzęt sportowy z certyfikatem, w tym: znaczna część posiada 100% urządzeń i sprzętu z certyfikatem – 12 placówek (63%), powyżej 50% urządzeń i sprzętu z certyfikatem – 4 placówki (21%), do 50% urządzeń i sprzętu z certyfikatem – 1 placówka (5%), do 25% urządzeń i sprzętu z certyfikatem 2 placówki (11%).

Należy podkreślić, że w roku 2020 zaobserwowano poprawę jakości mebli i sprzętu w placówkach. Liczba placówek, które posiadają:

- ✓ meble certyfikowane w 100% wzrosła w porównaniu do roku ubiegłego o 20% (z 48% w 2019 r. do 68% w 2020 r.).
- ✓ sprzęt certyfikowany w 100% wzrosła w porównaniu do roku ubiegłego o 6% (z 57% w 2019 r. do 63% w 2020 r.).

PLACÓWKI WYPOCZYNKU LETNIEGO I ZIMOWEGO

W 2020 roku na terenie powiatu łowickiego zgłoszone zostały **22** turnusy wycieczek (18 letnich, 4 zimowe), w których łącznie wypoczywało **214** uczestników. Znaczna większość turnusów (8) zorganizowana była w obiektach całorocznych hotelarskich. Tyle samo turnusów (8) zorganizowano w miejscu zamieszkania, w formie półkolonii, w obiektach szkolnych, będących pod stałym nadzorem PIS, natomiast 6 turnusów to obozy pod namiotami bez stałej infrastruktury.

Wszyscy organizatorzy dopełnili obowiązku zgłoszenia wypoczynku do właściwego Kuratorium Oświaty.

Podczas kontroli szczególną uwagę zwracano na stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń pobytu, warunki do utrzymania higieny osobistej oraz przestrzeganie wytycznych GIS, MZ i MEN dla organizatorów wypoczynku dzieci i młodzieży w związku z wystąpieniem stanu epidemii, bezpieczeństwo zdrowotne żywienia. Przeprowadzone kontrole nie wykazały nieprawidłowości.

Organizatorzy wypoczynku zapewniali opiekę medyczną, najczęściej poprzez zgłoszenie w najbliższym zakładzie opieki zdrowotnej. Jeden organizator zawarł umowę z pielęgniarką.

Organizatorzy zapewnili dzieciom i młodzieży bezpieczne i higieniczne warunki wypoczynku. Wypoczynek dzieci i młodzieży w 2020 r. na terenie powiatu łowickiego przebiegł bezpiecznie.

Oceny stanu sanitarnego w zakresie higieny dzieci i młodzieży dokonano wg tych samych kryteriów co w roku ubiegłym, tj.: stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i wyposażenia oraz bieżąca czystość i porządek, warunki do utrzymania higieny osobistej, w tym zapewnienie uczniom dostępu do bieżącej ciepłej wody, warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach, odpowiednie przechowywanie i oznakowanie niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych w szkolnych pracowniach, higieniczna ocena rozkładów zajęć lekcyjnych, możliwość pozostawiania w szkołach części podręczników i przyborów szkolnych oraz warunki sanitarno-higieniczne zimowego i letniego wypoczynku dzieci i młodzieży. Ze względu na aktualną sytuację epidemiologiczną zakres przeprowadzonych w 2020 r. kontroli obejmował także zapewnienie przez szkoły i placówki bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci i młodzieży, tj. realizowanie przez placówki wytycznych MEN, MZ i GIS wydanych w związku z epidemią Covid-19.

Analiza danych wykazała, że stan sanitarny placówek nauczania i wychowania jest dobry.

W szkołach i placówkach powiatu łowickiego, tak jak w latach ubiegłych prowadzono prace remontowe zmierzające do poprawy stanu sanitarno-higienicznego i technicznego. Warunki do utrzymania higieny osobistej w zdecydowanej większości skontrolowanych placówek są dobre, wszystkie szkoły zapewniają uczniom dostęp do ciepłej, bieżącej wody w pomieszczeniach sanitarnych, oraz stały dostęp do środków utrzymania higieny osobistej. W jednym przedszkolu nie zapewniono bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu. Dyrektora przedszkola ukarano mandatem karnym w kwocie 200 zł. W pozostałych placówkach nie stwierdzono uchybień w stanie sanitarnym.

W niektórych szkołach baza do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego nadal jest niewystarczająca, 2 szkoły nie posiadają infrastruktury do prowadzenia zajęć WF, natomiast w 4 szkołach niezależnie od posiadanej infrastruktury zajęcia WF prowadzi się na korytarzach.

W zakresie zapewnienia opieki medycznej w szkołach należy zaznaczyć, że pomimo posiadania przez szkoły gabinetów profilaktyki zdrowotnej, opieka nad uczniami podobnie, jak w latach ubiegłych sprawowana jest poza placówkami z powodu trudności w zatrudnieniu wykwalifikowanego personelu medycznego.

Dane z nadzoru nad wypoczynkiem dzieci i młodzieży wykazują, że bezpieczeństwo sanitarne turnusów wypoczynku było zagwarantowane na dobrym poziomie.

W roku 2020 r. w ramach prowadzonego nadzoru w zakresie higieny dzieci i młodzieży łącznie przeprowadzono łącznie **39** kontroli.

W jednym przedszkolu nie zapewniono bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu. Nałożono 1 mandat karny w wysokości 200 złotych, wyegzekwowano 1 decyzję administracyjną, nałożoną w 2019 r.

Do PPIS w Łowiczu wpłynęły zgłoszenia:

- ustne, osobiste zgłoszenie rodzica, dotyczące nieprawidłowości w zakresie zapewnienia uczniom właściwych warunków do utrzymania higieny osobistej w szkole podstawowej; zgłoszenie uznano za bezzasadne.
- pisemne zgłoszenie (bez adresu nadawcy) nieprawidłowości w zakresie nie realizowania wytycznych MEN, MZ i GIS w przedszkolu; zgłoszenie uznano za bezzasadne.

Podsumowując, stan sanitarny placówek nauczania i wychowania w roku 2020 uznano za dobry. Poza stwierdzonymi uchybieniami w jednej placówce, które usunięto, stan sanitarny w pozostałych nie budził zastrzeżeń.

OŚWIATA ZDROWOTNA I PROMOCJA ZDROWIA

Działania Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarnej i Epidemiologicznej w Łowiczu były skierowane na popularyzację zasad zdrowego stylu życia oraz na motywowanie ludzi do dobrowolnych zachowań sprzyjających zdrowiu. Były również odzwierciedleniem zapisów i zagadnień ujętych w Narodowym Programie Zdrowia, Ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia, Komisji Europejskiej, Ministerstwa Zdrowia oraz aktualnej sytuacji epidemiologicznej występującej na terenie powiatu.

Powyższe zadania były prowadzone na terenie powiatu łowickiego poprzez:

- Realizację interwencji programowych i interwencji nieprogramowych (akcji i kampanii prozdrowotnych).
- Nawiązywanie współpracy w zakresie realizacji zadań, ze szczególnym uwzględnieniem władz lokalnych, organów rządowych oraz organizacji pozarządowych
- Inicjowanie zadań w obszarze edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia

1. Program edukacyjny „Trzymaj Formę”

Program „*Trzymaj Formę*” współorganizowany był przez Główny Inspektorat Sanitarny i Stowarzyszenie „Polska Federacja Producentów Żywności” w ramach strategii WHO dotyczącej diety, aktywności fizycznej i zdrowia. Celem programu była edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety.

W powiecie łowickim chęć realizacji programu wyraziły 22 szkoły podstawowe.

Zasadnicze działania :

- Zorganizowano szkolenie dla 6 nauczycieli - szkolnych koordynatorów programu.
- Przeprowadzono dystrybucję materiałów do 15 szkół.
- Umieszczono 1 informację na stronie internetowej.

Z powodu wystąpieniem pandemii Sars-CoV-2 program został odwołany.

2. Redukcja zagrożeń zdrowotnych wynikających z używania wyrobów tytoniowych oraz narażenia na bierne palenie

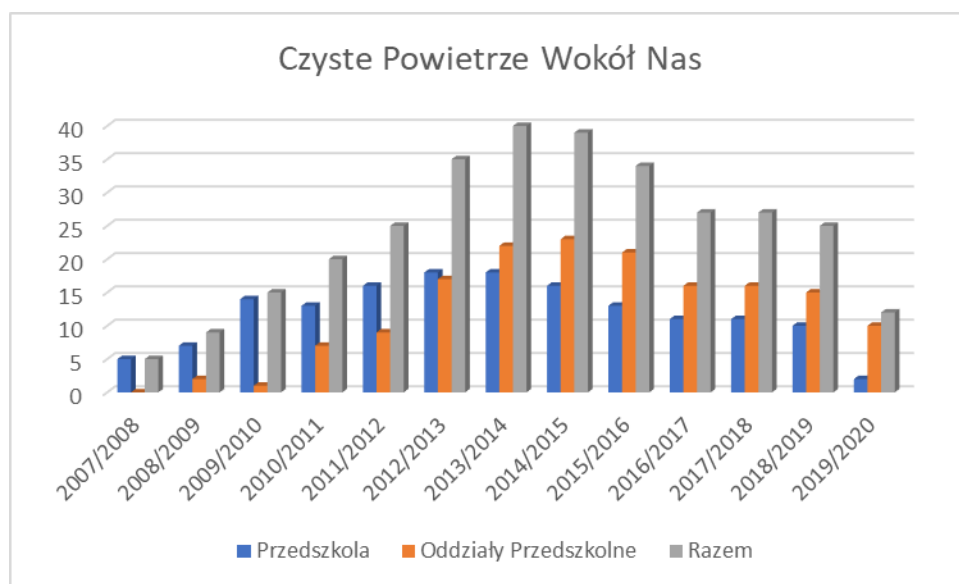
Celem głównym było zmniejszenie rozmiaru nikotynizmu wśród dzieci i młodzieży szkolnej oraz podniesienie świadomości dorosłych palaczy na temat skutków zdrowotnych wynikających z czynnego i biernego palenia tytoniu.

Program edukacji przedszkolnej „Czyste powietrze wokół Nas”

To pierwszy etap nabywania wiedzy na tematy szkodliwości dymu tytoniowego. Program ten uczył sposobów radzenia sobie w sytuacjach, w których dziecko narażone było na przebywanie w środowisku osób palących. Celem programu było zwiększenie świadomości rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy

i zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach, gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach lub, gdy dorośli palą przy nich tytoń.

W programie uczestniczyło 10 oddziałów przedszkolnych, 2 przedszkola, 339 przedszkolaków i 141 rodziców.

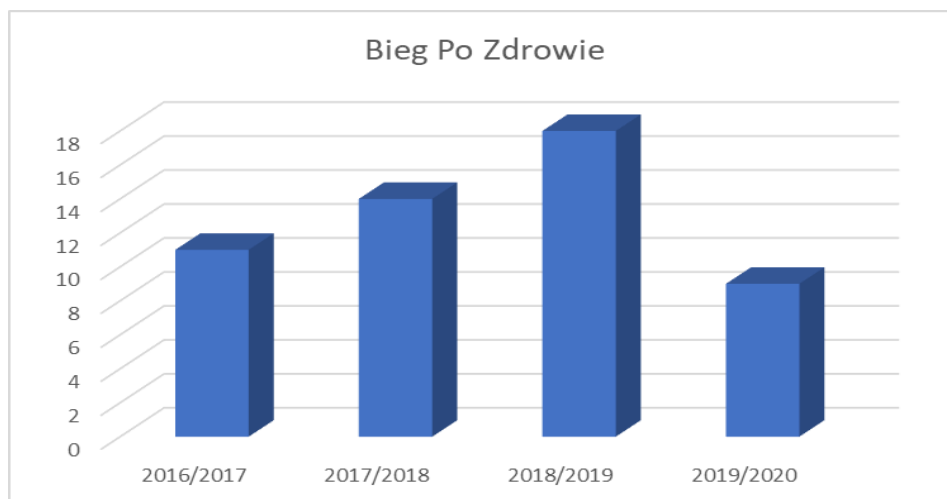
Wykres - liczba placówek realizująca program „Czyste Powietrze Wokół Nas”

Zasadnicze działania :

- Zorganizowano szkolenie dla 9 nauczycieli - przedszkolnych koordynatorów programu.
- Przeprowadzono dystrybucje materiałów do 11 placówek.
- Umieszczono 1 informację na stronie internetowej.

Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”

Program skierowany do klas IV szkół podstawowych w programie uczestniczyło 9 szkół – 178 uczniów.

Wykres - liczba placówek realizująca program „Bieg po zdrowie”

Zasadnicze działania:

- Przeprowadzono dystrybucje materiałów do 3 placówek.

Realizacja programów antytytoniowych, kształtuje w młodym pokoleniu wiedzę o skutkach zdrowotnych palenia tytoniu, jak również szkodliwości biernego narażenia na dym tytoniowy. Uświadomiono adresatom, że dym tytoniowy nie tylko niekorzystnie wpływa na zdrowie palacza, ale także wszystkie osoby przebywające w jego otoczeniu. W efekcie coraz więcej palaczy stara się nie narażać dzieci i osób bliskich na bierne palenie. Systematycznie wzrasta społeczna wiedza o istnieniu miejsc wolnych od dymu tytoniowego oraz świadomość o konsekwencjach finansowych za łamanie zakazu palenia.

Akcja Światowy Dzień Rzucania Palenia oraz Światowy Dzień Bez Tytoniu 31 maj

W ramach akcji umieszczono informację na stronie internetowej i mediach społecznościowych.

3. Profilaktyka uzależnień od substancji psychoaktywnych.

Program „Dopalaczom mówimy STOP – wybieramy zdrowie”, której adresatami byli uczniowie klas VII i VIII szkoły podstawowej ich rodzice, opiekunowie, a także nauczyciele i pedagodzy pracujący z młodzieżą. Program realizowało 9 szkół podstawowych, 294 uczniów i 190 rodziców.

Program „**ARS, czyli jak dbać o miłość**” Program edukacyjny dla młodzieży szkół ponadpodstawowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych realizowany był w 1 przez 297 uczniów.

Zasadnicze działania:

- Umieszczono 1 informację na stronę internetową

4. „**Znamię! Znam je?**” program upowszechniania wiedzy o nowotworze złośliwym skóry tzw. „czerniaka” realizowany była przez 1 szkołę ponadpodstawową przez 144 uczniów.
5. Program „**Podstępne WZW**” którego celem było upowszechnienie wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby typu B i C, uświadomienie ryzyka zakażenia wirusami HBV i HCV oraz zagrożeń wynikających z zakażenia, wpojenie zasad profilaktyki w tym zakresie oraz pobudzenie do refleksji nad akceptacją osób już zakażonych. Program zrealizowany przez 2 szkoły ponadpodstawowe przez 299 uczniów.

6. Profilaktyka HIV/AIDS

W ramach profilaktyki HIV/AIDS umieszczono artykuł na stronę internetową dot. Światowego Dnia Walki z HIV.

7. Bezpieczny wypoczynek dla dzieci i młodzieży

W ramach akcji odbyły się 3 prelekcje skierowane do 70 uczestników półkolonii zimowych. Przeprowadzono rozmowy z organizatorami i kierownikami placówek wypoczynku, a także spotkania edukacyjne dla uczestników półkolonii, na temat zagrożeń i zachowania zasad bezpiecznego spędzania czasu podczas ferii zimowych oraz szkodliwości zdrowotnych wynikających z używania narkotyków, dopalaczy i palenia papierosów, sposobu postępowania w przypadkach zachorowania na grypę i inne choroby wirusowe.

Działania oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia wynikały z aktualnej sytuacji epidemiologicznej występującej na terenie powiatu i związane były w głównej mierze z wystąpieniem pandemii Sars-CoV-2. Na stronie internetowej oraz mediach społecznościowych PSSE w Łowiczu systematycznie publikowano artykuły, komunikaty, udostępniano materiały informacyjne i ulotki dot. koronawirusa. Podejmowano wiele zadań zmierzających do ochrony

i umacniania zdrowia różnych grup odbiorców, w wyniku których wiedza społeczności lokalnej dotycząca kształtowania nawyków prozdrowotnych swoich i swoich bliskich została pogłębiona.

ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Działalność Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego wpływa na prawidłową lokalizację obiektów z punktu widzenia sanitarnego, a tym samym ma bezpośrednie przełożenie na ochronę zdrowia ludzi. Wpływa na właściwe rozwiązania pod względem sanitarnym projektowanych inwestycji. Spełnianie wymogów sanitarnych i zdrowotnych w rozwiązaniach projektowych różnego typu obiektów sprawia, że zagrożenia dla zdrowia ludzi są wyeliminowane w maksymalnym stopniu.

W ramach Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego w 2020 r. dokonano:

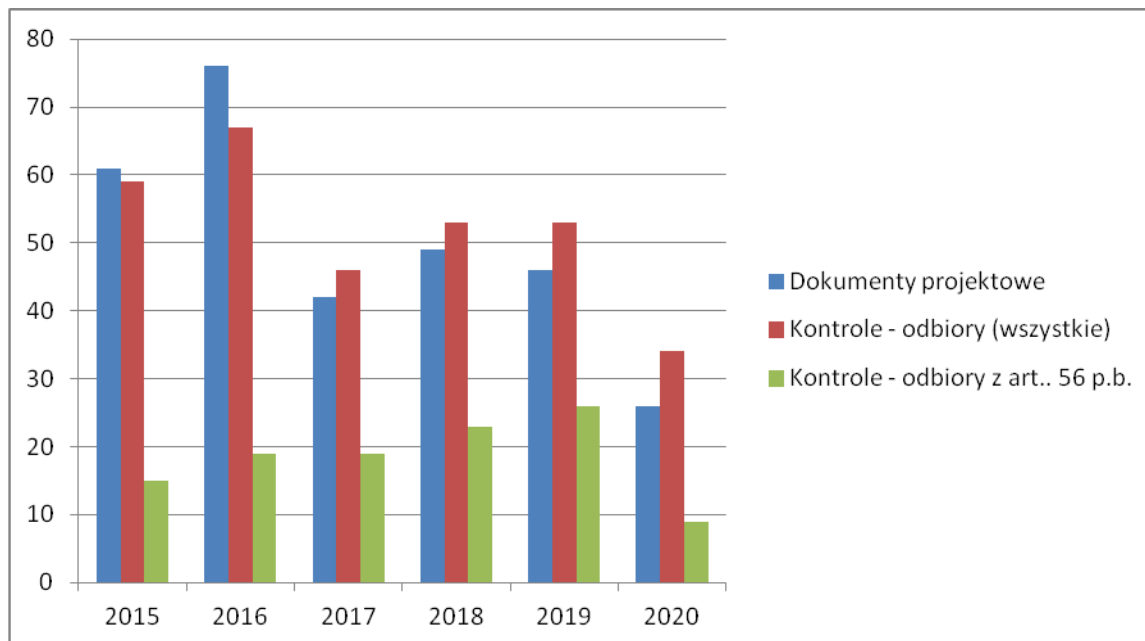
- Uzgodnień dotyczących odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – 2,
- Zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko – 3,
- Projektów dokumentów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy – 5,
- Opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – 16 (w tym ze wskazaniem na raport – 6),
- Wydanie opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach – 4,
- Uzgodnień dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych – 26,
- Przeprowadzono ogółem 34 kontroli i wizji lokalnych,
- Uczestniczono w dopuszczeniu do użytkowania (z art.56 Prawa Budowlanego) 9 obiektów budowlanych,
- Wydano 21 decyzji płatniczych wraz z kalkulacjami kosztów.

Do większych obiektów dopuszczanych do użytkowania można zaliczyć:

- Budowę zakład przetwórstwa mięsnego w Sypniu
- Budynek usługowo handlowy Dino w Łowiczu przy ul. Bolimowskiej
- Budynek Domu Spokojnej Jesieni w Łowiczu przy ul. Papieskiej 6

- Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Stachlewie
- Rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Domaniewicach
- Rozbudowa Szkoły(internat, stołówka) w Zduńskiej Dąbrowie

Porównanie ilości załatwianych spraw w zakresie uzgadniania dokumentacji projektowych oraz kontroli - odbiorów w latach 2015 - 2020

We wszystkich obiektach były należycie przestrzegane normy higieniczno - sanitarne.

Nadzór Zapobiegawczy współpracował z Wydziałem Architektoniczno Budowlanym Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Inspekcją Weterynaryjną, oraz Urzędem Miasta i Urzędami Gmin.

PODSUMOWANIE OCENY STANU SANITARNO – EPIDEMIOLOGICZNEGO POWIATU ŁOWICKIEGO.

Powiatowa Stacja Sanitarно – Epidemiologiczna realizowała w 2020 r. zadania zgodnie z wdrożonym systemem zarządzania w zakresie:

- zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego,
- zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska,
- realizacji programów edukacyjnych i akcji oświatowo – zdrowotnych.

Jednak największym problemem i wyzwaniem w 2020 r. była pandemia choroby Covid-19 wywołanej przez koronawirusa SARS-CoV-2. Działania wszystkich pracowników PSSE w Łowiczu skoncentrowane były głównie na walce z tą chorobą.

Na ogólną ocenę stanu sanitarnego powiatu ma istotny wpływ stan sanitarno – higieniczny obiektów nadzorowanych przez poszczególne komórki organizacyjne PSSE w Łowiczu

Kontrole podmiotów leczniczych wykazały, że na terenie powiatu łowickiego nie ma obiektów w złym stanie sanitarnym, obserwuje się również systematyczną poprawę stanu technicznego i sanitarno – higienicznego w/w placówek.

Szczepienia ochronne realizowane są prawidłowo zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych, a odsetek dzieci zaszczepionych jest wysoki na co niewątpliwie mają wpływ podejmowane działania edukacyjne w zakresie szczepień ochronnych

Efektem działań podejmowanych przez Sekcję Bezpieczeństwa Żywności, Żywnienia i Produktów Kosmetycznych PSSE w Łowiczu jest ciągła poprawa stanu sanitarno - higienicznego obiektów istniejących oraz uzyskanie wysokiego standardu higienicznego w obiektach nowopowstających. Nadal kontynuowany jest wzmożony nadzór nad wdrażaniem Dobrej Praktyki Higienicznej, Dobrej Praktyki Produkcyjnej oraz procedur opartych na zasadach systemu HACCP, co przyczynia się do uzyskania większego poziomu bezpieczeństwa produkowanej i wprowadzanej na rynek żywności.

Działania w ramach systemu RASFF polegające na sprawdzaniu i ewentualnym wycofaniu z obrotu niebezpiecznych produktów również przyczyniły się do zwiększenia bezpieczeństwa rynku żywnościowego w powiecie łowickim.

Wszystkie działania prowadzone w ramach zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego poprzez zapewnienie bezpieczeństwa produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności pozwalają na osiągnięcie coraz wyższego poziomu ochrony naszego zdrowia.

Podsumowując działania w zakresie Higieny Komunalnej na terenie powiatu łowickiego można uznać, że nie wystąpiły poważne sytuacje mogące wpłynąć negatywnie na bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców powiatu. Stały nadzór nad obiektami użyteczności publicznej pozytywnie wpłynął na ich bezpieczeństwo sanitarno – techniczne. W ciągu roku w miarę potrzeb w obiektach były przeprowadzane drobne prace remontowe polegające na malowaniu pomieszczeń lub ich części oraz na wymianie poszczególnych elementów wyposażenia wykazujących cechy zużycia lub zniszczenia.

W przypadku wystąpienia nieprawidłowości były podejmowane odpowiednie działania naprawcze celem eliminacji i lub maksymalnej minimalizacji ryzyka. Stwierdzone uchybienia mogące stanowić potencjalne zagrożenia dla zdrowia człowieka i były usuwane z rygiorem natychmiastowej wykonalności.

Działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łowiczu w zakresie nadzoru nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę skutkowały tym, że na koniec 2020 r. wszyscy mieszkańcy powiatu korzystali z wody o właściwych parametrach jakości. Ujmując to w liczbach w trakcie roku z wody o kwestionowanej jakości korzystało 7,14% ogółu społeczeństwa powiatu łowickiego, natomiast na koniec roku liczba ta spadła do 0.

Stan sanitarny powiatu łowickiego w zakresie zadań wykonywanych przez pracowników Higieny Pracy należy uznać za bezpieczny zarówno ze strony zapewnienia bezpiecznych i zdrowych warunków pracy, a także pełnej kontroli nad występowaniem szkodliwości zawodowych.

Oceny stanu sanitarnego w zakresie higieny dzieci i młodzieży dokonano wg tych samych kryteriów co w roku ubiegłym, tj.: stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i wyposażenia oraz bieżąca czystość i porządek, warunki do utrzymania higieny osobistej, w tym zapewnienie uczniom dostępu do bieżącej ciepłej wody, warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach, odpowiednie przechowywanie i oznakowanie niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych w szkolnych pracowniach, higieniczna ocena rozkładów zajęć lekcyjnych, możliwość pozostawiania w szkołach części podręczników i przyborów szkolnych

oraz warunki sanitarno-higieniczne zimowego i letniego wycieczki dzieci i młodzieży. Ze względu na aktualną sytuację epidemiologiczną zakres przeprowadzonych w 2020 r. kontroli obejmował także zapewnienie przez szkoły i placówki bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci i młodzieży, tj. realizowanie przez placówki wytycznych MEN, MZ i GIS wydanych w związku z epidemią Covid-19. Analiza danych wykazała, że stan sanitarny placówek nauczania i wychowania jest dobry.

Działania oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia wynikały z aktualnej sytuacji epidemiologicznej występującej na terenie powiatu i związane były w głównej mierze z wystąpieniem pandemii Sars-CoV-2. Na stronie internetowej oraz mediach społecznościowych PSSE w Łowiczu systematycznie publikowano artykuły, komunikaty, udostępniano materiały informacyjne i ulotki dot. koronawirusa. Podejmowano wiele zadań zmierzających do ochrony i umacniania zdrowia różnych grup odbiorców, w wyniku których wiedza społeczności lokalnej dotycząca kształtowania nawyków prozdrowotnych swoich i swoich bliskich została pogłębiona

Sprawowanie przez Państwową Inspekcję Sanitarną w Łowiczu bieżącego i zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w 2020 roku oraz ciężka praca wszystkich jej pracowników związana z pandemią wywołaną przez koronawirusa SARS-CoV-2 przyczyniła się do stabilizacji sytuacji sanitarnej powiatu i pozwoliła na pozytywną jej ocenę.

Należyty stan sanitarny powiatu w 2020 roku będący wykładnikiem całej działalności PSSE w Łowiczu wpływa pozytywnie na zdrowie i życie mieszkańców.

Państwowy Powiatowy
Inspektor Sanitarny
w Łowiczu

Sławomir Mucha